Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

ЗВЯЗДА

Газета выдаецца са жніўня 1917 года

Орган Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Беларускай ССР

6 чэрвеня 1991 г. ЧАЦВЕР

№ 109 (21637)

Цана 10 кап.

У Палітбюро ЦК КПСС

У адпаведнасці з даручэннем красавіцкага (1991 года) аб'яднанага Пленума ЦК і ЦКК КПСС Палітбюро прыняло пастанову «Аб рабоце камуністаў у Саветах народных дэпутатаў».

У ёй адзначаецца, што працэс рэфармавання савецкага грамадства, усталявання дэмакратыі і абнаўлення Саветаў народных дэпутатаў ідзе складана і супярэчліва. Саветы сталі арэнай напружанай палітычнай барацьбы. У радзе рэгіёнаў краіны ўзнікла прамая пагроза іх ліквідацыі.

У гэтай абстаноўцы цэнтральныя органы партыі, многія партыйныя камітэты і арганізацыі аказаліся не гатовымі да актыўнай палітычнай работы, спазняюцца з практычнымі дзеяннямі па вырашэнню ўзнікаючых праблем.

Палітбюро ЦК КПСС звярнула ўвагу ЦК кампартый саюзных рэспублік, рэскомаў, крайкомаў, абкомаў партыі на неабходнасць і ў далейшым праводзіць прынцыповы курс XXVIII з'езда КПСС на абнаўленне палітычнай сістэмы і рашучае ўмацаванне Саветаў як органаў народаўладдзя. Саветы народных дэпутатаў гістарычна сябе апраўдалі і не вычарпалі сваіх магчымасцей. Навязваемая грамадскай думцы ідэя «дэсаветызацыі» азначае на справе адчужэнне ад улады шырокіх слаёў працоўных: рабочых, сялян, інтэлігенцыі.

Задача партыйных арганізацый — усямерна садзейнічаць станаўленню Саветаў, якія маглі б у новых умовах эфектыўна ажыццяўляць уладу ў інтарэсах большасці, арганічна спалучаць на месцах нарматворчую і выканаўчую работу, у поўнай меры рэалізаваць свае кантрольныя функцыі. Неабходна выступаць за ўмацаванне прававой і матэрыяльна-фінансавай базы Саветаў.

У пастанове выказана падтрымка ажыццяўляемага ў краіне курсу на стварэнне цэласнай сістэмы дзяржаўнай улады, якая спалучае існуючыя структуры савецкай прадстаўнічай дэмакратыі з інстытутам прэзідэнцкай улады. Адначасова падкрэслена, што пры гэтым за вышэйшымі прадстаўнічымі органамі павінны быць захаваны дастатковыя паўнамоцтвы ў кантролі за дзейнасцю як Кабінета міністраў, так і Прэзідэнта СССР.

Палітбюро лічыць, што КПСС павінна больш актыўна ў рамках Канстытуцыі і законаў СССР удзельнічаць у фарміраванні органаў дзяржаўнай улады і кіравання, аказваць дзейсны ўплыў на ўнутраную і знешнюю палітыку дзяржавы. Задача ЦК кампартый саюзных рэспублік, партыйных камітэтаў і арганізацый калегіяльна на з'ездах, канферэнцыях, пленумах выпрацоўваць палітычную лінію па важнейшых пытаннях жыцця грамадства, адстойваць яе праз сваіх прадстаўнікоў у дзяржаўных і гаспадарчых органах, праводзіць у практычных справах.

Рэкамендавана партыйным камітэтам і арганізацыям, камуністам настойліва авалодваць метадамі парламенцкай дзейнасці, разглядаючы яе як адну з важнейшых форм рэалізацыі палітычнай функцыі КПСС. Пакласці ў аснову работы дэпутатаў-камуністаў эфектыўнае вырашэнне надзённых праблем штодзённага жыцця насельніцтва.

У пастанове адзначаецца, што асаблівая роля ў згуртаванні дэпутатаў-камуністаў, супрацоўніцтве іх з іншымі дэпутацкімі фракцыямі, прадстаўленымі ў Саветах, належыць партыйным групам. У гэтай сувязі прапанавана ўмацоўваць арганізаванасць, дысцыпліну і адказнасць, без якіх партгрупы аморфныя і не здольныя рэалізоўваць свой патэнцыял.

ЦК кампартый саюзных рэспублік, партыйным камітэтам, пярвічным партарганізацыям рэкамендавана ўстанавіць з дэпутатамі-камуністамі цесныя сувязі, стаць тымі апорнымі пунктамі, дзе яны могуць пастаянна атрымліваць дапамогу, параду і падтрымку. Мэтазгодна практыкаваць вылучэнне дэпутатаў-камуністаў у выбарныя партыйныя органы, праводзіць сумесных пасяджэнняў партыйных камітэтаў і груп камуністаў, рэгулярна інфармаваць партарганізацыі і працоўныя калектывы аб рабоце камуністаў у Саветах. У поўнай меры выкарыстоўваць сістэму ідэйна-тэарэтычнай падрыхтоўкі для навучання дэпутатаў — членаў КПСС і беспартыйных, якія супрацоўнічаюць з камуністамі.

Палітбюро рэкамендуе ЦК кампартый саюзных рэспублік, рэскомам, крайкомам, абкомам партыі праз партыйныя групы, дэпутатаў-камуністаў актывізаваць законатворчую дзейнасць у прадстаўнічых органах Саюза ССР і рэспублік.

Дадзены канкрэтныя даручэнні навуковым і навучальным установам КПСС па разгортванню навукова-даследчых работ у галіне дзяржаўнага будаўніцтва і парламенцкай дзейнасці партыі, а таксама па арганізацыі вучобы партыйных кадраў, якія непасрэдна займаюцца пытаннямі работы камуністаў у Саветах.

Сродкам масавай інфармацыі КПСС прапанавана глыбей аналізаваць, аб'ектыўна і ўсебакова асвятляць вопыт работы Саветаў, партыйных груп (фракцый камуністаў), не ўхіляцца ад палітычнай палемікі, даваць належную водпаведзь безадказным выпадам, фактам маральнага тэрору супраць асобных дэпутатаў.

КУЛЬТУРУ АБАРОНІЦЬ ЗАКОН

Нагадаем чытачу, што Закон аб культуры на мінулым тыдні не быў прыняты, таму што не ўдалося дэпутатам прымірыць паэзію высокай духоўнасці і нікчэмную прозу беднасці рэспубліканскага бюджэту. Гэта няпростая задача была зададзена парламентарыям на дом, і варыянты яе рашэння яны абнародавалі на пленарным пасяджэнні 4 чэрвеня. Адразу скажам — парламентарыі прынялі і рашэнне задачы і Закон, прычым і паартыкульна і ў цэлым.

На думку Ніла Гілевіча, прыняцце гэтага дакумента можна справядліва расцаніць як яшчэ адзін сур'ёзны крок да сапраўднага адраджэння нацыянальнай культуры. Нават далёкіх ад культурнай дзейнасці людзей не могуць не радаваць закладзеныя ў дакуменце прынцыпы: свабода творчасці, плюралізм яе напрамкаў і стыляў, адмова ад манапалізму ў культуры, абарона інтэлектуальнай уласнасці, агульнадаступнасць духоўных каштоўнасцей, клопаты аб культуры нацыянальных меншасцей.

Павіншаваўшы адзін аднаго з доўгачаканым нараджэннем Закона аб культуры, за які, заўважым, галасавала рэкордная на гэтай сесіі колькасць дэпутатаў, уключаючы і апазіцыю, парламент адразу ж пераключыўся на разгляд пастановы Вярхоўнага Савета Беларускай ССР «Аб парадку прадастаўлення і забірання зямельных участкаў». У яго праекце гаворыцца, што грамадзяне Беларускай ССР, незалежна ад месца іх пастаяннага пражывання, якія выказалі жаданне весці сялянскую гаспадарку, звяртаюцца з заявай у сельскія (пасялковыя) Саветы народных дэпутатаў. Разгляд заяў праводзіцца ў адпаведнасці з Законам Беларускай ССР «Аб сялянскай (фермерскай) гаспадарцы».

Прадпрыемствы, установы, арганізацыі, кааператывы і грамадзяне, зацікаўленыя ў забіранні зямельных участкаў, скажам, для будаўніцтва, звяртаюцца з хадайніцтвам аб папярэднім узгадненні месца размяшчэння аб'екта ў адпаведныя сельскі, пасялковы, гарадскі, раённы Савет народных дэпутатаў па месцы знаходжання запрошваемых зямель.

Аднак дэпутаты не прыйшлі да згоды па асобных палажэннях дакумента і нават па назвах некаторых яго раздзелаў. Прыняцце пастановы адкладзена.

У. ГЛОД, Я. ГАРЭЛІК, А. КРЫЖАНОЎСКІ,
парламенцкія карэспандэнты БЕЛТА.

Нацыянальная ідэя — аснова нашых праграм і законаў

Першае інтэрв'ю на новай пасадзе

Намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР народны дэпутат СССР Міхаіл Дзямчук адказвае на пытанні аглядальніка «Звязды» Анатоля Мяснікова.

— Міхаіл Іванавіч, віншуючы вас з уступленнем на новую пасаду, хачу найперш спытаць вось аб чым: наколькі гэта назначэнне стала для вас нечаканым?

— Дзякуй за віншаванне. Прапанова аб назначэнні на пасаду намесніка Старшыні Савета Міністраў БССР была для мяне нечаканай, хоць яшчэ раней, прыкладна год назад, размова наконт гэтага з прэм'ер-міністрам рэспублікі Вячаславам Францавічам Кебічам у нас была. Цяпер жа ён сказаў аб сваім намеры прапанаваць маю кандыдатуру дзесьці за тыдзень да пачатку сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

— Што вы бачыце сваімі найпершымі абавязкамі на пасадзе намесніка прэм'ер-міністра рэспублікі?

— Пытанне аб'ёмістае. Найперш, вядома, трэба разабрацца з той гаспадаркай, якая дасталася мне ў спадчыну. А гаспадарка тая надзвычай вялікая і даволі складаная. Я падлічыў: сацыяльная сфера, якую я буду курыраваць ва ўрадзе Беларусі, ахоплівае непасрэдна звыш паловы насельніцтва рэспублікі. Мяркуйце самі: у нас два мільёны дзяцей, навучэнцаў і студэнтаў, па некалькі соцень тысяч настаўнікаў, навукоўцаў, работнікаў аховы здароўя, дзіцячых дашкольных устаноў, сферы культуры, звыш двух мільёнаў пенсіянераў... І ўсе яны сёння патрабуюць да сябе самай пільнай, неадкладнай і пастаяннай увагі.

Трэба таксама грунтоўна разабрацца, якія сацыяльныя праграмы патрабуюць асаблівай увязкі з рыначнымі эканамічнымі механізмамі. Тут мне бачацца дзве асноўныя задачы: першая — як, якім чынам утрымаць сацыяльную сферу ва ўмовах рынку, не дазволіць ёй разваліцца канчаткова; і другая — неадкладна пачаць распрацоўваць і фарміраваць тыя механізмы — найперш эканамічныя і прававыя, якія будуць спрыяць развіццю і ўдасканаленню сацыяльнай сферы ў новых, такіх нязвычных для нас умовах.

Вы, несумненна, звярнулі ўвагу, што ў парадку дня цяперашняй сесіі Вярхоўнага Савета БССР два пытанні маюць самае непасрэднае дачыненне да сацыяльнай сферы: гэта праекты Законаў Беларускай ССР аб культуры і аб адукацыі. Прыняцце іх — што, я думаю, і здарыцца на сесіі — стане важным момантам перабудовы і пераарыентацыі дзейнасці ў гэтых надзвычай важных сацыяльных галінах. Дададзім да іх прыняты ўжо Закон «Аб мовах у Беларускай ССР», і стане відавочным, што прастор для работы, для сапраўды творчых пошукаў і вырашэнняў надзённых праблем для нас з'яўляецца надзвычай шырокі.

Думаю, ёсць неабходнасць прааналізаваць і ўсвядоміць схему ўвязкі многіх іншых законаў і дзяржаўных актаў адносна законаў нашай сферы. Што маецца на ўвазе? Літаральна ўсе законы так ці інакш закранаюць гэту сферу. Але адносна яе яны ці не працуюць, ці працуюць, як кажуць, на неабавязковай аснове.

Далей. Трэба канчаткова і выразна сфармуляваць і пачаць ажыццяўленне рэальных, зразумелых усім і кожнаму праграм развіцця сацыяльнай сферы ў рэспубліцы. Тут найперш неабходна разабрацца: што канкрэтна павінна рабіцца на самых розных узроўнях: рэспублікі, вобласці, рэгіёна, раёна і нават сельскага Савета, што — на ўзроўні міністэрстваў і ведамстваў, урада і г. д. Сёння такой канкрэтыкі — рэальнай і грунтоўна прапрацаванай — на жаль, пакуль няма. Я перагаварыў ужо з многімі сваімі калегамі — міністрамі і кіраўнікамі ведамстваў, з некаторымі старшынямі аблвыканкомаў, і мы дамовіліся ў самы бліжэйшы час распачаць гэту работу. Некаторыя з такіх праграм я ўжо бачу, некаторыя ўзначалю сам, каб асабіста несці адказнасць за ход рэалізацыі іх.

— Што тут маецца на ўвазе канкрэтна? І ці не спатрэбіцца для гэтага чарговая рэарганізацыя структур улады?

— Вось, скажам, адна з такіх праграм — «Непрацаздольныя дзеці». 13 працэнтаў дзяцей у нас з недахопамі ў развіцці... Лічба, пагадзіцеся, немалая, яна не можа не выклікаць неспакой. І вырашаць праблему трэба, несумненна, на ўзроўні ўрада рэспублікі, тым больш, што адносіны да яе ў роўнай ступені маюць адукацыя, ахова здароўя, сацыяльнае забеспячэнне і г. д.

Ці возьмем, напрыклад, нацыянальную праблему — натуральна, у самым шырокім сэнсе слова. Калі ў сацыяльнай сферы мы не будзем вырашаць яе — вырашаць пастаянна, мэтанакіравана, актыўна — на парадку дня праблема так і застанецца. Я лічу, што асабліва плённа тут могуць «спрацаваць» законы аб мовах, аб культуры, аб адукацыі, але ў іх цеснай узаемаўвязцы.

Згодзен: адносна гэтых і іншых сацыяльных праграм давядзецца рэарганізаваць структуру міністэрстваў і ведамстваў, увогуле шматлікія органы кіравання сферай. Шмат яшчэ ў нас нелагічнасці ў гэтай справе, дубляжу, некаторых непатрэбных звенняў... За кожную праграму павінен адказваць канкрэтны чалавек — у рэспубліцы, вобласці, горадзе, раёне, і людзі аб гэтым павінны ведаць. А той чалавек абавязаны, так сказаць, здаваць праграму пад ключ.

Такім чынам, стварэнне праграм сацыяльнага развіцця, аптымізацыя структур кіравання, пошук прымальнага і надзейнага механізма, які б стымуляваў выкананне гэтых праграм, — вось найпершыя клопаты дня.

І яшчэ. Я цвёрда перакананы, што нам неадкладна трэба ўзнімаць статус работніка сацыяльнай сферы. Тое, што мы тут нарабілі за апошнія дзесяцігоддзі, — гэта сапраўдная трагедыя. Я лічу так: урач, настаўнік, культработнік, выхавальнік дашкольнай установы павінен быць сапраўдным дзеячом сацыяльнай сферы і атрымліваць адпаведную зарплату, скажам, на ўзроўні сярэдняй па народнай гаспадарцы ў цэлым.

Статус — гэта не толькі зарплата, гэта — паняцце больш аб'ёмістае. У ім яшчэ галоўнае — і дыферэнцыяцыя зарплаты спецыялістаў па прафесіянальнай годнасці. Мы павінны цаніць і шанаваць таленавітых людзей. Гэты тэзіс не так проста рэалізаваць, бо сама сацыяльная сфера павінна быць у стане вылучаць людзей найперш па прафесіянальнаму прызнаку. На жаль, нашы ўстановы на сёння вельмі уніфікаваныя. Дыферэнцыяцыя тут павінна адбывацца паралельна з канцэптуальнымі падзвіжкамі. Як у адукацыі, так і ў культуры, ахове здароўя мы будзем рабіць стаўку на рознаўзроўневыя ўстановы і цэнтры. Рознаўзроўневыя не па нейкіх аб'ёмах, а па прафесіянальнай магчымасці, калі хочаце — па навуковаму патэнцыялу...

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ЗВАРОТ

УДЗЕЛЬНІКАЎ РЭСПУБЛІКАНСКАГА СЕМІНАРА ПАРТЫЙНАГА АКТЫВУ ВЫШЭЙШЫХ НАВУЧАЛЬНЫХ УСТАНОЎ ДА ДЭПУТАТАЎ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Звяртаемся да вас у сувязі з маючым адбыцца абмеркаваннем у Вярхоўным Савеце прадстаўленага Камісіяй па адукацыі, культуры, захаванню гістарычнай спадчыны праекта Закона БССР «Аб адукацыі». Ад замацаваных у ім прынцыпаў у многім залежыць стварэнне сацыяльна-эканамічных, палітычных і прававых перадумоў для развіцця нацыянальнай школы, фарміравання духоўнага і інтэлектуальнага патэнцыялу рэспублікі, далучэння нашага маладога пакалення да дасягненняў сусветнай і айчыннай культуры. Усведамляючы гэта, мы заклікаем вас узважана, адказна падысці да аналізу дакумента, кожнага яго артыкула, тым больш, што некаторыя з іх маюць патрэбу ў сур'ёзнай карэкціроўцы, радыкальна-крытычным пераасэнсаванні.

Лічым непрымальным артыкул 12 праекта Закона, які непасрэдна закранае асабістыя грамадзянскія правы і свабоды, інтарэсы выкладчыкаў, студэнтаў і навучэнцаў. Ён забараняе стварэнне і дзейнасць у дзяржаўных установах адукацыі і выхавання структур палітычных партый і аб'яднанняў, якія маюць фіксаванае членства і Статут.

Мы глыбока перакананы: змест указанага артыкула супярэчыць не толькі нашым канстытуцыйным нормам, савецкаму заканадаўству, але і міжнароднаму праву. Забарона на стварэнне і функцыяніраванне ў навучальных установах партыйных арганізацый з'яўляецца парушэннем дэмакратычных прынцыпаў і непазбежна прывядзе — аб чым сведчаць падзеі, што адбываюцца ў радзе рэгіёнаў краіны, — да забароны на прафесію па палітычных матывах, праследавання іншадумцаў. Якімі б знешне прывабнымі меркаваннямі не прыкрывалася ідэя «дэпартызацыі», што аказалася сёння ў фокусе сацыяльна-палітычных працэсаў, у аснове сваёй яна ілюзорная. Марна спрабаваць «засцерагчы» школу ад палітыкі ў палітызаваным грамадстве.

Тыя, хто заклікаюць «дэпартызаваць» адукацыю, утойваюць сапраўдныя намеры і праследуюць зусім пэўныя палітычныя мэты: пад флагам «беспартыйнасці» пакончыць з КПСС, выцясніць са школы яе арганізацыі, змяніць ідэалагічную арыентацыю адукацыі і выхавання. Навамодныя лозунгі «дэпалітызацыі», «дэпартызацыі» азначаюць, такім чынам, «перапалітызацыю», «перапартызацыю», «пераідэалагізацыю».

Закон, што грунтуецца на сапраўды дэмакратычных, гуманных прынцыпах, павінен гарантаваць права палітычным партыям на стварэнне сваіх структур у навучальных установах. Сутнасць нашай пазіцыі заключаецца ў тым, што ў школе могуць дзейнічаць тыя грамадскія аб'яднанні, якія зарэгістраваны ва ўстаноўленым Законам парадку, паважаюць Канстытуцыю БССР, кіруюцца патрабаваннямі законаў рэспублікі, канкрэтнымі справамі садзейнічаюць рэалізацыі дзяржаўнай палітыкі ў сферы адукацыі і выхавання. Абавязак педагагічных работнікаў — паслядоўна праводзіць гэту палітыку незалежна ад таго, да якіх партый і рухаў яны належаць і якія палітычныя погляды падзяляюць.

Лічым, што ў прапанаванай дэпутатам фармулёўцы артыкул 12 павінен быць выключаны, тым больш, што ў праекце Закона змяшчаецца шэраг іншых артыкулаў (27, 28, 35), якія рэгламентуюць палітычную дзейнасць у дзяржаўных навучальна-выхаваўчых установах і ўзгадняюцца з дэмакратычнымі нормамі.

Спадзяёмся, што народныя дэпутаты прымуць Закон БССР «Аб адукацыі», які ўлічвае сацыяльна-палітычныя рэаліі, гарантуе правы і свабоды асобы, яе свабоднае самавызначэнне ў светапоглядных пазіцыях і духоўных інтарэсах.

Зварот прыняты на рэспубліканскім семінары партыйнага актыву вышэйшых навучальных устаноў 31 мая 1991 г.

АПОШНЯЯ ІНФАРМАЦЫЯ АД 18 ДА 18 СУТАК

ЗАКОН АБ ВЫЕЗДЗЕ І ЎЕЗДЗЕ ПРЫНЯТЫ

Вярхоўны Савет СССР прыняў Закон СССР «Аб парадку выезду з Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік і ўезду ў Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік грамадзян СССР» і пастанову аб парадку яго ўвядзення ў дзеянне.

Пачне дзейнічаць закон з 1 студзеня 1993 года. Да таго часу, гаворыцца ў пастанове, грамадзянін СССР пры звароце з заявай аб выездзе з СССР на пастаяннае месца жыхарства прадстаўляе запрашэнне ад сваякоў, якія пастаянна жывуць за мяжой, або дазвол на ўезд у прымаючую краіну.

Закон і пастанова публікуюцца ў друку.

І ПАЙШЛА БІРЖА НА БІРЖУ?

МАГІЛЁЎ. (А. Санчук). Тут адбылася прэзентацыя універсальнай рэгіянальнай біржы. Сярод яе заснавальнікаў — кіраўніцтва спраў абкома КПБ, усе тры выканкомы райсаветаў абласнога цэнтра, акцыянернае таварыства «Фонд развіцця Магілёва», прадпрыемствы, будаўнічыя арганізацыі горада.

Статутны капітал ужо складае тры мільёны рублёў. Дарэчы, доля кіраўніцтва спраў абкома ў ім самая важкая. Хаця яно, як і іншыя акцыянеры, мае ў біржавым савеце 1 голас. Плануецца выпуск дадатковых акцый, каб давесці капітал да 10 мільёнаў.

Заключаны дагаворы аб узаемадзеянні з 12 біржамі краіны, якія ўжо заваявалі пэўны аўтарытэт на рынку. Дзейнасць біржы будзе шматграннай. Яна збіраецца стаць не толькі пасрэднікам у аптовым гандлі таварамі, але і дапамагчы ў акцыяніраванні прадпрыемстваў, іх раздзяржаўленні.

Варта нагадаць, што Магілёў пакуль адзіны не толькі ў рэспубліцы, але, напэўна, і ў краіне абласны цэнтр, дзе створаны дзве аднолькавыя па характару біржы. Крыху раней тут пачала работу рэгіянальная таварна-сыравінная біржа. Натуральна, што яны выступяць на рынку як канкурэнты.

АДМЯНІЛІ ТАЛОНЫ

СМАРГОНЬ. (А. Дук). Парадаксальна, але факт: павышэнне рознічных цэн мае, як аказалася, і свае плюсы. Прынамсі, у Смаргоні. Тут днямі мясцовы гарвыканком прыняў рашэнне аб адмене талонаў на сметанковае масла і муку.

Павысіліся цэны — знізіўся попыт. Напрыклад, выбарка масла гархарчгандлем з мясцовага завода сухога абястлушчанага малака за паўмесяца складае ўсяго адну тону замест 8,5 тоны дакрасавіцкіх. Тое ж самае і з мукой: на складах утварыліся цэлыя яе залежы. Вось і звярнуўся гархарчгандаль у гарвыканком з адпаведнай прапановай.

НАСТАЎНІКІ СУПРАЦЬ ДЭПАЛІТЫЗАЦЫІ

ЖЛОБІН. (М. Шуканаў). У сувязі з плануемым разглядам на сесіі Вярхоўнага Савета БССР пытання аб дэпалітызацыі і дэпартызацыі навучальных устаноў сістэмы народнай адукацыі ў Жлобінскім гаркоме КПБ адбылася нарада настаўнікаў і выкладчыкаў школ і ПТВ горада і раёна, на якой абмяркоўвалася ўзнятая праблема.

З уступным словам выступіў першы сакратар гаркома партыі Рыгор Івончык. Ён давёў да ведама прысутных пазіцыю ЦК КПБ па названай вышэй праблеме, спыніўся на сучаснай расстаноўцы палітычных сіл у рэспубліцы. Рыгор Івончык падкрэсліў, што сёння атрад камуністаў - педагогаў у раёне налічвае амаль 300 чалавек. Ізаляцыя іх ад школы непазбежна прывядзе да страты падрастаючым пакаленнем камуністычных ідэалаў, і ў канчатковым выніку паўстане пытанне аб будучыні самой кампартыі. Гэтага нельга дапусціць. Іншая справа, што камуністам неабходна шукаць новыя метады ў сваёй палітычнай дзейнасці. Прамоўцы выказалі падтрымку пазіцыі ЦК КПБ. Нарада прыняла пісьмовую рэзалюцыю да Вярхоўнага Савета БССР, у якой адстойваецца права настаўнікаў-камуністаў на сваю дзейнасць у рамках сістэмы народнай адукацыі і падкрэсліваецца ўтапізм ідэі дэпалітызацыі сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў.

● СТОП-ФАКТ ● СТОП-ФАКТ ● СТОП-ФАКТ

БАНДЫТАМ—РАССТРЭЛ

МІНСК. (Наш кар.). Учора завяршыўся судовы працэс над бандай, якую арганізаваў і ўзначальваў Аляксандр Мезін, у былым — супрацоўнік міліцыі. У яе саставе было пяцёра злачынцаў, у тым ліку жонка главара — Таццяна Мезіна. На рахунку бандытаў — крадзеж зброі, набыццё, захоўванне і збыт узрыўчаткі, напад на касу ПМК-59, крадзеж і ўгон матацыклаў і аўтамабіляў, аграбленне касіра калгаса «Іскра» Жлобінскага раёна, у выніку чаго было ўкрадзена больш як 124 тысячы рублёў, падпал аўтамашын, узрывы, забойствы, вымагальніцтва грошай у кааператараў, замах на забойства супрацоўніка міліцыі...

Пасля арышту банды яе важаку Аляксандру Мезіну ўдалося збегчы са следчага ізалятара. А потым амаль месяц ён хаваўся ў хлеўчуку свайго добрага знаёмага Канстанціна Свірыдава са Жлобіна. І нават пасля таго, як яго затрымалі, ён зноў спрабаваў уцячы.

І вось старшынствуючы на працэсе член Вярхоўнага суда БССР Мікалай Іванавіч Гермянчук аб'яўляе прысуд. Двое бандытаў — Аляксандр Мезін і Аляксандр Карплюк прыгавораны да вышэйшай меры пакарання — расстрэлу. Міхаіл Гігалаеў асуджаны на 15 гадоў, Таццяна Мезіна атрымала 7 гадоў пазбаўлення волі, а Васіль Карплюк (брат Аляксандра Карплюка) — 4 гады.

Разам з карэспандэнтам у зале пасяджэння суда прысутнічаў і намеснік начальніка Жлобінскага РАУС маёр Мікалай Парашчанка, які непасрэдна ўдзельнічаў у раскрыцці і арышце бандытаў. Ён і паведаміў журналісту, што вечарам, напярэдадні аб'яўлення прысуду, у Жлобіне, у доме Таццяны Мезінай сабраліся падазроныя людзі. Выклікалі нарад міліцыі. Як высветлілася, гэта былі небяспечныя злачынцы, якія перад гэтым учынілі разбойны напад на таксіста. Усе чацвёра арыштаваны.

Больш падрабязна пра чорныя справы бандытаў, а таксама пра мужнасць і знаходлівасць супрацоўнікаў міліцыі, якія арыштавалі іх, мы раскажам у бліжэйшых нумарах газеты.

ДЭЛЕГАЦЫЯ РЭСПУБЛІКІ СЛАВЕНІІ Ў БЕЛАРУСІ

Дэлегацыя Выканаўчага веча Скупшчыны Рэспублікі Славеніі на чале з яго старшынёй Алойзе Пецерле прыбыла 2 чэрвеня ў Беларускую ССР. Яна запрошана ўрадам рэспублікі.

3 чэрвеня былі праведзены перагаворы ў Савеце Міністраў БССР, у ходзе якіх абмяркоўваліся пытанні расшырэння і ўмацавання дружалюбных сувязей паміж дзвюма рэспублікамі. Пачатак ім быў пакладзены ў час першага візіту ў Беларусь урадавай дэлегацыі Славеніі ў чэрвені 1979 года. На перагаворах, якія прайшлі ў таварыскай, дзелавой атмасферы, бакі абмяняліся інфармацыяй аб развіцці эканомікі, навукі і культуры ў Беларусі і Славеніі, дагаварыліся аб далейшым супрацоўніцтве працоўных калектываў і арганізацый абедзвюх рэспублік у самых розных галінах.

Адбылося падпісанне пагаднення паміж урадам Беларускай ССР і Выканаўчым веча Скупшчыны Рэспублікі Славеніі аб гандлёва-эканамічным, навукова-тэхнічным і культурным супрацоўніцтве. Дакумент падпісалі Старшыня Савета Міністраў БССР В. Ф. Кебіч і Старшыня Выканаўчага веча Скупшчыны Рэспублікі Славеніі Алойзе Пецерле.

У гэты ж дзень было падпісана пагадненне аб далейшым умацаванні супрацоўніцтва паміж Гандлёва-прамысловай палатай Беларускай ССР і Гаспадарчай палатай Рэспублікі Славеніі.

— Мы шчыра рады прыезду нашых старых партнёраў па супрацоўніцтву,—сказаў карэспандэнту БЕЛТА старшыня прэзідыума Гандлёва-прамысловай палаты БССР У. К. Лясун.—Новае пагадненне адлюстроўвае ўзаемнае імкненне да павелічэння тавараабароту паміж нашымі рэспублікамі, паляпшэння якасці ўзаемапастаўляемай прадукцыі, развіцця рэкламнай і маркецінгавай дзейнасці, расшырэння ўзаемнага выкарыстання патэнтаў і ліцэнзій, арганізацыі сумесных прадпрыемстваў, развіцця вытворчага кааперавання і іншых новых форм эканамічнага супрацоўніцтва.

Госці мелі сустрэчу ў Дзяржаўным камітэце БССР па знешніх эканамічных сувязях.

Дэлегацыя Рэспублікі Славеніі наведала Мінскі аўтамабільны завод, азнаёмілася з вытворчасцю прычэпаў-дач. Гэту вытворчасць паставіла ў рэспубліку фірма «Славенія-лес». Разліковая магутнасць цэха 6 тысяч штук прычэпаў-дач у год. Партнёры маюць намер стварыць на яго базе сумеснае гандлёвае прадпрыемства.

Старшыня Выканаўчага веча Скупшчыны Рэспублікі Славеніі Алойзе Пецерле нанёс візіт мітрапаліту Мінскаму і Гродзенскаму Філарэту, патрыяршаму экзарху ўсяе Беларусі.

Славенскія госці зрабілі паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь», усклалі кветкі да Вечнага агню мемарыяла.

Ад імя Савета Міністраў БССР у гонар дэлегацыі Выканаўчага веча Скупшчыны Рэспублікі Славеніі быў дадзены абед.

(БЕЛТА).

ВІЗІТ У НАРВЕГІЮ

ОСЛА, 5 чэрвеня. **(Спец. кар. ТАСС).** Сёння ў Нарвегію прыбыў з візітам Прэзідэнт СССР Міхаіл Гарбачоў. У якасці лаўрэата Нобелеўскай прэміі міру за 1990 год ён выступіць тут з традыцыйнай лекцыяй, прачытанне якой з'яўляецца састаўной часткай нобелеўскага рытуалу. У праграме візіту таксама перагаворы з прэм'ер-міністрам Нарвегіі Гру Харлем Брундтланд, аўдыенцыя ў караля Харальда.

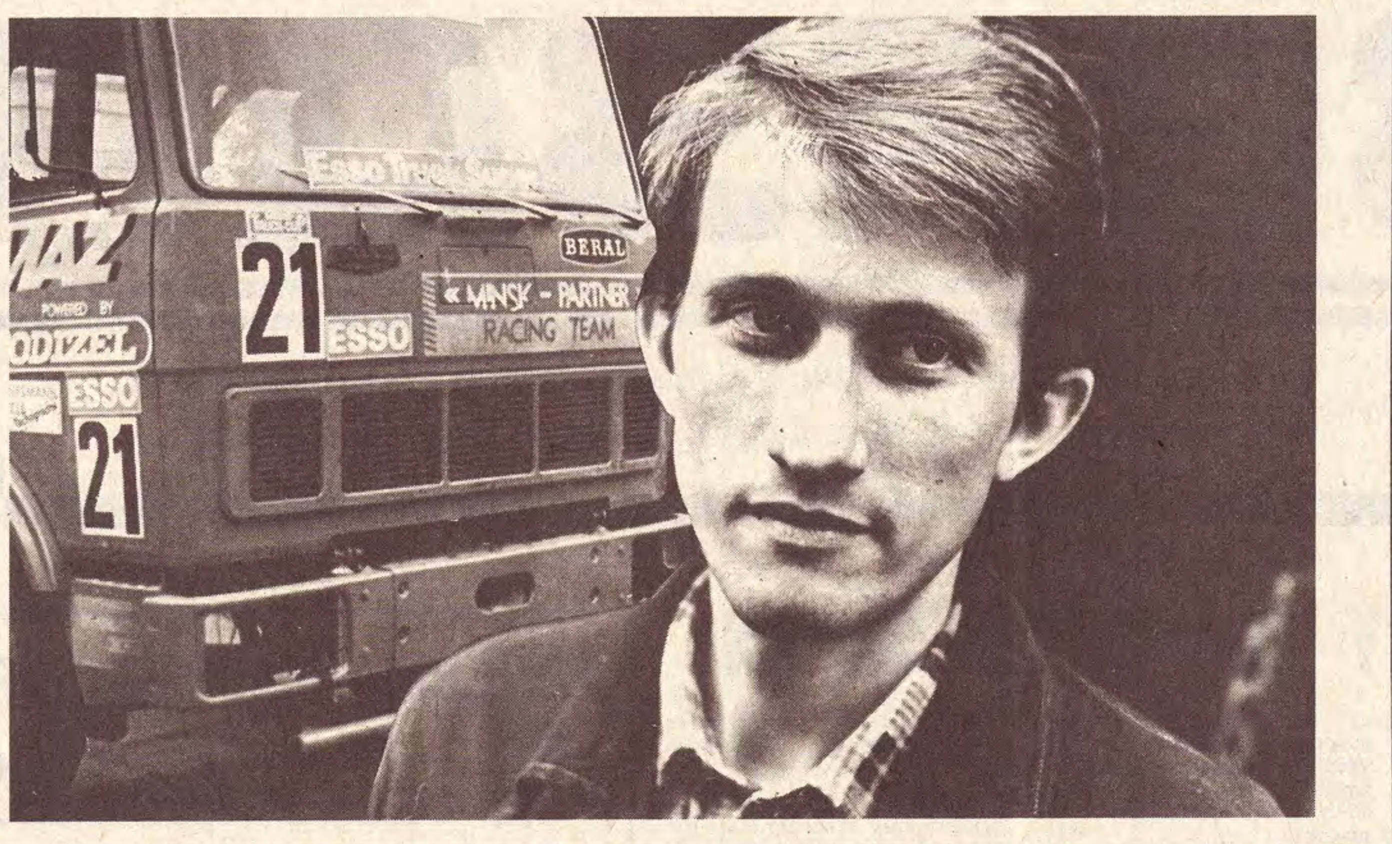
У міжнародным аэрапорце Фарнебю Прэзідэнта СССР сустракалі Гру Харлем Брундтланд, Старшыня нарвежскага Нобелеўскага камітэта Франсіс Сейерстэд, іншыя афіцыяльныя асобы.

ЧАС ПАДПІСАННЯ У ДРУК: ПА ГРАФІКУ 21.05. НУМАР ПАДПІСАНЫ У 21.05.

Ва ўсіх кутках нашай краіны можна ўбачыць аўтамабілі, якія выпускае Мінскі аўтазавод. Надзейнасць у эксплуатацыі, высокая манеўранасць — галоўныя якасці прадукцыі прадпрыемства. Мінскія аўтамабілі карыстаюцца попытам і ў многіх замежных фірмах.

НА ЗДЫМКУ: слесар механазборачных работ эксперыментальнага цэха № 1 Мікалай ЖУК.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

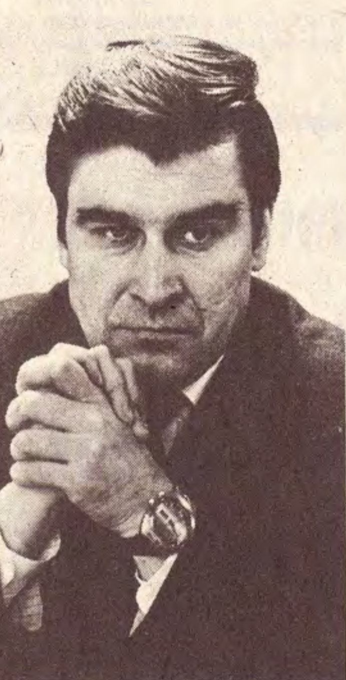
У Мінскім гарвыканкоме адбылася чарговая змена лідэра: сесія гарадскога Савета зацвердзіла старшынёй гарвыканкома і адначасова старшынёй гарсавета А. М. ГЕРАСІМЕНКУ. Новы мэр нарадзіўся ў 1946 годзе, беларус, адукацыя вышэйшая, да гэтага працаваў старшынёй гарсавета, а яшчэ раней— сакратаром Мінскага гаркома партыі, першым сакратаром Партызанскага РК КПБ, старшынёй райвыканкома... Як бачым, ёсць вопыт і партыйнай, і савецкай работы.

Завяршаецца фарміраванне новай структуры выканкома, якая ў чарговы раз за апошнія некалькі месяцаў падвяргаецца перакройванню. Ці на карысць гэта справе! Якія новыя фарміраванні ўводзяцца ў састаў выканкома і ад якіх вырашана адмовіцца!

З гэтага і пачалася наша размова з мэрам.

«Ведаць патрэбы і боль людскі»

На пытанні адказвае новы мэр Мінска

— Па-першае, давайце ўнясём яснасць у пытанне аб чарговай, як вы выказаліся, змене лідэра гарвыканкома, — пачаў Аляксандр Міхайлавіч. — Справа ў тым, што пасады старшыні Мінгарвыканкома, як такой, больш няма. Ёсць пасада старшыні гарадскога Савета народных дэпутатаў, на якога сесія Мінгарсавета ў адпаведнасці з Законам «Аб мясцовым самакіраванні і мясцовай гаспадарцы ў Беларускай ССР» усклала і абавязкі старшыні выканаўчага камітэта. Менавіта прынцыпе гэтага закона паставіла нас перад неабходнасцю ўносіць змены ў цэлы рад раней прынятых Саветам рашэнняў.

Што датычыцца структуры выканаўчага камітэта, то прынцыповыя рашэнні па гэтаму пытанню прыняты яшчэ на першай сесіі гарсавета ў сёлетнім студзені і нейкія сур'ёзныя змены тут наўрад ці будуць. Усе наяўныя сілы ўпраўленняў, аддзелаў, прадпрыемстваў і арганізацый гарадской гаспадаркі аб'яднаны па асноўных напрамках дзейнасці ў 7 камітэтах, старшыні якіх адначасова з'яўляюцца намеснікамі старшыні гарвыканкома. Вялікія надзеі звязваем мы з новым падраздзяленнем —камітэтам па эканоміцы і эканамічнай рэформе, створаным на базе былой гарадской планавай камісіі і ўпраўлення па эканамічнаму і сацыяльнаму развіццю. Яго галоўныя задачы — развіццё рыначнай інфраструктуры і прадпрымальніцтва, ажыццяўленне антыманапольных мерапрыемстваў.

— У новай, неардынарнай абстаноўцы ад лідэра патрабуюцца рашучыя меры. З чаго мяркуеце пачынаць сваю дзейнасць на новай пасадзе?

— Сапраўды, абстаноўка ў горадзе, як і ў цэлым у рэспубліцы, краіне, неардынарная. Мы не проста апынуліся ў вельмі цяжкай ці нават крызіснай сітуацыі, але, што называецца, у катаклізме.

Большасць эканамічна развітых краін сваю «перабудову» пачалі з дэмакратызацыі эканомікі, развіцця прыватнага прадпрымальніцтва, а ўжо затым перайшлі да дэмакратызацыі палітычнай сферы. Іменна пры ўмове цвёрдага парадку і эканамічнай свабоды, як мне ўяўляецца, павінен адбывацца рух па шляху рэформ. Гарсавет гатоў падтрымаць любы від прадпрымальніцтва, толькі б ён быў у рамках законнасці і садзейнічаў развіццю горада, яго эканамічных і сацыяльных структур.

Што датычыцца нейкай праграмы, то, мне здаецца, час яе складання мінуў. Іх ужо столькі з'явілася на свет, што наўрад ці ўдасца выканаць нават некалькім пакаленням. Іншая справа, што трэба адстойваць ужо вядомыя прынцыпы, а не вынаходзіць нешта «новенькае». А таму на бліжэйшы час бачу наступныя галоўныя задачы. Па-першае, патрэбна ўхіліць процістаянне паміж Саветам і выканкомам, ствараць умовы для сумеснай канструктыўнай работы па вырашэнню гарадскіх праблем. У найкарацейшыя тэрміны завяршыць рэарганізацыю структур выканкома, узняць выканаўчую дысцыпліну і адказнасць кадраў за дaручаны ўчастак работы. А далей усе нашы дзеянні павінны быць накіраваны на рэалізацыю прынятай Саветам праграмы першачарговых мер па стабілізацыі эканомікі гарадской гаспадаркі, забеспячэнню насельніцтва прадуктамі харчавання, таварамі шырокага ўжытку, па сацыяльнай абароне грамадзян і ўмацаванню правапарадку. Значнай увагі заслугоўваюць і пытанні перспектыўнага развіцця горада.

— Сталіца рэспублікі, якую да нядаўняга часу лічылі адносна спакойным рэгіёнам, як і ў цэлым Беларусь, нечакана трапіла ў самы цэнтр палітычных і эканамічных узрушэнняў. Забастоўкі з іх шматмільённымі стратамі, палітычныя патрабаванні. Ці намячаюць гарсавет, яго выканком нейкія канкрэтныя меры па выхаду з крызісу?

— Гарадскі Савет народных дэпутатаў падзяляе думкі працоўных калектываў, што ўвядзенне новых цэн значна знізіла і без таго невысокі жыццёвы ўзровень большасці рабочых і служачых, мнагадзетных сем'яў, навучэнцаў, студэнтаў, пенсіянераў і інвалідаў. Такі крок без ажыццяўлення шырокага комплексу мер па падтрыманню дастатковага жыццёвага ўзроўню народа — дыскрэдытацыя самой ідэі дэмакратызацыі і рыначнай эканомікі. Гэта і вывела людзей на вуліцы і плошчы. Разам з тым я глыбока перакананы, што шлях забастовак і мітынгаў толькі пагаршае абстаноўку. У выніку спынення ў красавіку работы на многіх прадпрыемствах горад не дадаў прадукцыі на 80 мільёнаў рублёў. Гэта, так сказаць, прамыя страты горада, грамадства ў цэлым. А калі ўлічыць, што трэць названай сумы—недзе пад 30 мільёнаў рублёў— фонд зарплаты, то на столькі ж схуднеў непасрэдна сямейны бюджэт бастуючых. Вядома, што за фактычныя прагулы грошай ніхто не плаціў. Такія суровыя рэаліі жыцця. І з імі нельга не лічыцца. А ёсць яшчэ і ўскосныя страты: стаяў адзін завод, а адгукнецца на іншых прадпрыемствах. І нярэдка потым бумерангам сцебане па саміх забастоўшчыках ужо зусім з іншага боку. Зноў жа, забастоўкі яшчэ больш падрываюць і без таго дэфіцытны гарадскі бюджэт, які на пачатак года быў з мінусам 464 мільёны рублёў. З улікам ажыццяўлення ўсіх мерапрыемстваў па сацыяльнай абароне насельніцтва гэты паказчык можа дасягнуць мільярда рублёў. Як у такіх умовах можна забяспечыць выкананне напружаных планаў па развіццю сацыяльна-эканамічнай сферы — будаўніцтву 16,3 тысячы кватэр, 7 школ, 15 дзіцячых садкоў... Забастоўкі і мітынгі ставяць пад пагрозу зрыву і выкананне ў цэлым праграмы выхаду горада з крызісу. А далейшая канфрантацыя непазбежна прывядзе да новых страт у сферы эканомікі, палітычных узрушэнняў, вынікі якіх наогул цяжка прадказаць.

Цяпер адносна праграмы выканкома па выхаду з крызісу. Важнейшая задача—стабілізацыя абстаноўкі, умацаванне дысцыпліны на вытворчасці, стварэнне ўмоў для поўнага праяўлення гаспадарчай ініцыятывы і прадпрымальнасці, правядзенне раздзяржаўлення маёмасці і яе прыватызацыі, хутчэйшае ўваходжанне ў рынак. І гэта не проста агульныя словы, а цэлы комплекс мер, ажыццяўленне якіх і дазволіць нам не толькі выйсці з крызісу, але і стварыць надзейны плацдарм для паспяховага кідка наперад. Словам, мы абавязаны скарыстаць, магчыма, апошні шанц, які нам даецца. Інакш...

— Апошнім часам вельмі ўскладнілася сацыяльная абстаноўка: рэзкі рост цэн на тавары і паслугі, на грамадскі транспарт — усё гэта абвастрае становішча. Якія меры будзе прымаць выканкам па сацыяльнай абароне людзей?

— Сацыяльная абарона гараджан, асабліва яго малазабяспечаных слаёў — адна з асноўных задач, над вырашэннем якой працуюць гарвыканком, яго структуры і падраздзяленні. Яшчэ да павышэння цэн гарвыканком зрабіў 50-працэнтную скідку за аплату камунальных паслуг адзінокім непрацаздольным пенсіянерам і інвалідам, якія атрымліваюць пенсіі ў мінімальным размеры. Ім будуць аказвацца і іншыя віды дапамогі. Значна падзешавелі абеды ў школьных сталоўках, уведзены адпаведныя кампенсацыі для работнікаў бюджэтных арганізацый, пенсіянераў, інвалідаў, павышаны дапамогі на дзяцей, стыпендыі навучэнцам і студэнтам. На гэтыя і іншыя мерапрыемствы плануецца дадаткова выдзеліць амаль 600 мільёнаў рублёў. Ствараюцца мэтавыя фонды тавараў народнага спажывання, адшукваюцца крыніцы фінансавання, дапамогі прадпрыемствамі, кааператывамі, грамадскімі арганізацыямі, прыватнымі асобамі. Шукаем дадатковыя сродкі для бясплатнага праезду ў грамадскім транспарце інвалідаў першай групы, увядзення льготных праязных білетаў для інвалідаў другой групы. Але, на жаль, фінансавыя магчымасці выканкома крайне абмежаваныя. І ўсё ж будзем вырашаць надзённыя праблемы людзей, асабліва, што датычыць сацыяльнай абароны ў пераходны перыяд да рыначнай эканомікі. Будзем прымаць усе меры, каб не знізіўся іх жыццёвы ўзровень.

— У Ленінградзе, некаторых іншых гарадах Расіі працягваецца прыватызацыя прадпрыемстваў, асабліва ў сферы гандлю і быту. Што ў гэтым плане мяркуе рабіць Мінскі гарвыканком?

— Падрыхтоўчая работа па раздзяржаўленню і прыватызацыі прадпрыемстваў, у прыватнасці ў сферы гандлю, грамадскага харчавання, бытавога абслугоўвання насельніцтва пачынаецца і ў нас. Вызначаны першыя аб'екты, зацверджана часовае палажэнне аб парадку ажыццяўлення гэтых няпростых рашэнняў. І задача цяпер зводзіцца не толькі да таго, каб раздаць ці нават прадаць дзяржаўную маёмасць. Неабходна, каб усё гэта багацце трапіла ў надзейныя рукі, набыло сапраўднага гаспадара. Вядома, што ўласнасць можа прыносіць і немалыя страты, бо далёка не кожны ў стане арганізаваць вытворчасць належным чынам. Але зразумела і тое, што без адмовы ад дзяржаўнага манапалізму ў сферы кіравання эканомікай стварэнне эфектыўнай сістэмы—немагчымае. Таму лічым мэтазгодным перадачу маёмасці ў арэнду з правам выкупу працоўным калектывам. Пачаўся продаж жылля ў прыватную ўласнасць. Так, за мінулы год і першы квартал бягучага мінчане выкупілі ў агульнай колькасці 1.337 кватэр—на 7 мільёнаў 370 тысяч рублёў. Гэтыя сродкі пойдуць у мясцовыя бюджэты.

Не так даўно выканком правёў свайго роду сацыялагічныя даследаванні. Пра якую куплю кватэры ці прадпрыемства могуць думаць гараджане, калі 46 працэнтаў сем'яў і так ледзь зводзяць канцы з канцамі. Сярод пенсіянераў гэты паказчык недзе ў межах 58 працэнтаў, сярод маладых сем'яў — каля 64 працэнтаў. Усяго 3 працэнты жыхароў лічаць, што яны ні ў чым сабе не адмаўляюць, а ў 23 працэнтаў няма праблем з жыллём. І толькі 2 працэнты апытаных заявілі, што могуць яго купіць.

Ёсць і яшчэ адна прычына, якая стрымлівае прыватызацыю жылля. Плата за камунальныя паслугі ў некалькі разоў меншая за намінал. Толькі ў якасці датацыі выканком са свайго бюджэту выдзяляе штогод амаль 20 мільёнаў рублёў. Калі ж кватэры будуць выкуплены, гэта сума аўтаматычна ляжа на бюджэт кватэраўладальнікаў. Можа і па гэтай прычыне многія асцярожнічаюць, чакаюць. Усё гэта павінна быць рэгламентавана ў тым законе, які рыхтуецца ў Вярхоўным Савеце.

На фоне сацыяльных узрушэнняў асабліва важна ведаць думкі і настрой людзей. І ніякая сацыялогія не замяніць простых чалавечых зносін, сустрэч. А паколькі ў вызначаныя дні прыёму наведвальнікаў я проста не ў стане выслухаць усіх жадаючых, у практыку работы гарвыканкома плануем увесці сістэматычныя сустрэчы з рознымі катэгорыямі і сацыяльнымі групамі насельніцтва як па месцы іх работы, так і жыхарства. Такія сустрэчы дапамогуць, што называецца, увачавідкі пазнаваць наяўныя праблемы і аператыўна рэагаваць на іх.

— І апошняе. Да нядаўняга часу ўсё, што было звязана з асабістым жыццём кіраўнікоў свядома ахутвалася таямнічасцю. А людзям хочацца ведаць, што за асоба прадстаўляе іх інтарэсы? Што за чалавек такі, скажам, мэр?

— Цяжэй за ўсё расказваць пра сябе. Наша няпростае жыццё патрабуе поўнай аддачы сіл. Апрача работы ў Савеце і гарвыканкоме —безліч іншых спраў. Нямала даводзіцца працаваць у Вярхоўным Савеце БССР, асабліва цяпер, калі ідзе сесія. Не дзіва, што рабочы дзень расцягваецца да 12—14 гадзін у суткі. І ўсё ж і дня не магу пражыць без добрай кнігі, хоць на мастацкую літаратуру часу амаль не застаецца. Люблю тэатр. Да нядаўняга часу актыўна займаўся спортам, а цяпер і на гэта не хапае часу. Сям'я — мой надзейны тыл; тут і сардэчнасць, і ўзаемаразуменне. Сын і дачка—школьнікі. Жонка выкладае беларускую мову і літаратуру. І сам ахвотна займаюся роднай мовай, аднак нестае гутарковай практыкі. Але гэта, як кажуць, справа нажыўная. Сёння ў кабінетах і калідорах выканкома ўсё больш гучыць родная мова. Што ж, гэта таксама прыкмета часу.

Гутарыў У. ГОЙТАН.
Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

У прэзідыуме савета Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі

На чарговым пасяджэнні разгледжаны вынікі выканання «Комплекснай тэрытарыяльна-галіновай праграмы развіцця фізічнай культуры і спорту ў Беларускай ССР на 1986—1990 гады». Адзначаны станоўчыя зрухі ў стварэнні фізкультурна-спартыўнай базы, асабліва на невялікіх прадпрыемствах, у арганізацыях, раённых цэнтрах, у многіх калгасах і саўгасах. Гэта дазволіла прыцягнуць большую колькасць людзей да заняткаў фізкультурай і спортам. На гэта накіраваны і меры маральнага і матэрыяльнага стымулявання, існуючыя на шэрагу прадпрыемстваў. Тым не менш намечаная Комплексная праграма не выканана ў Гомельскай, Магілёўскай і Віцебскай абласцях. Крытычнае становішча са спартыўнай базай у Мінску, не хапае басейнаў, спартыўных залаў. У буйнейшых жылых масівах сталіцы, такіх, як, напрыклад, Захад і Уручча, няма самых простых спартыўных комплексаў.

У прынятай пастанове ўвага прафсаюзных органаў звернута на неабходнасць шырэй выкарыстоўваць магчымасці калектыўных дагавораў з адміністрацыяй прадпрыемстваў у пытаннях развіцця фізкультуры і спорту, не дапускаць скарачэння асігнаванняў на гэтыя мэты, падмены бясплатных, ільготных фізкультурна-аздараўленчых паслуг платнымі.

Як дамагчыся таго, каб прадпрыемству было нявыгадна мець цэхі са шкоднымі ўмовамі працы і нізкім узроўнем вытворчасці? Такую мэту паставіў перад сабой аддзел аховы працы і навакольнага асяроддзя савета ФПБ і разам з Дзяржкампрацай БССР падрыхтаваў прапановы аб механізме эканамічнай зацікаўленасці і адказнасці прадпрыемстваў за карэннае паляпшэнне ўмоў і аховы працы, скарачэнне выкарыстання ручной працы. Яны прадугледжваюць, напрыклад, устанавіць строгую залежнасць на прадпрыемствах паміж фактычным станам умоў працы і сістэмамі льгот і кампенсацый, сацыяльнага страхавання і забеспячэння.

Прэзідыум ФПБ разгледзеў таксама «Асноўныя напрамкі дзейнасці прафсаюзаў Беларусі па ахове навакольнага асяроддзя». Яшчэ першы з'езд Федэрацыі прафсаюзаў рэспублікі прыняў рашэнне аб неабходнасці ўзмацнення абароны права працоўных на спрыяльнае асяроддзе жыцця. З мэтай каардынацыі работы прафсаюзных арганізацый, актыўнага ўдзелу прафсаюзаў у вырашэнні актуальных праблем аховы навакольнага асяроддзя і прыняты адпаведны дакумент.

На пасяджэнні прэзідыума зацверджаны састаў рэспубліканскага савета старшынь прафсаюзных камітэтаў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў. Створана камісія савета ФПБ па сувязях з рабочымі камітэтамі і грамадскімі рухамі. Мэта яе ў найкарацейшыя тэрміны ўстанавіць кантакты са стачкомамі, зрабіць рэальныя крокі па наладжванню сумесных дзеянняў, якія забяспечвалі б абарону законных патрабаванняў і інтарэсаў працоўных.

Прэзідыум адобрыў пагадненне паміж СМ БССР і саветам ФПБ на 1991 год, зацвердзіў прадстаўнікоў ад прафесіянальных саюзаў — членаў камісіі па кантролю за выкананнем гэтага пагаднення, а таксама рабочы план па яго рэалізацыі.

Прыняты пастановы аб прысуджэнні прэмій прафсаюзаў Беларусі 1991 года ў галіне працы, навукі і тэхнікі, а таксама ў галіне літаратуры, мастацтва, архітэктуры, журналістыкі, самадзейнай творчасці. Спісы лаўрэатаў публікуюцца ў газеце «Беларускі час».

Прэс-цэнтр савета ФПБ.

НЕ ЗМЯНІЛАСЯ НІЧОГА, АПРАЧА ЦЭН

ФАНТАСТЫКА... Я, звычайны савецкі чалавек — не лаўрэат, не «наменклатура», не льготнік, і яшчэ шмат «не» — змог спакойна, без блату і без чаргі купіць карбанату. Хто забыў ці не ведаў, тлумачу: гэта такое мяса, смачна прыгатаванае, крышачку сала, а ўсё астатняе — мяса. Не буду гаварыць аб гастранамічных якасцях. Яны цудоўныя. Сам не верыў, што купіў, пакуль не з'еў. Ну, гэта прыказка.

Пункт погляду

А казка пачалася 2 красавіка г.г. Давайце крыху адмотаем назад. Павысілі цэны. Забаставалі. У магазінах з'явілася шмат дрэннай каўбасы і дрэннага мяса. Па до-о-брых цэнах. З аднаго боку — адноснае багацце. З другога — плаціць за прадукт невысокай якасці было неяк няёмка. Як у нас заўсёды робіцца, да падзеі (павышэння цэн) «прышпілілі» некаторыя мерапрыемствы. Ну, скажам, разам з дрэнным мясам сям-там прамільгнула добрае. Я вось карбанату паспеў ухапіць. Хтосьці яшчэ нешта. Стварылася ілюзія, загаварылі: «Ну, а што? Жыць можна...» Не ўсе і не ўсюды, але загаварылі. Між тым, маем справу з чарговай, як бы мякчэй сказаць, дэзінфармацыяй. Накшталт той, якая была пасля таго, як знялі з пасады Мікіту Сяргеевіча. Знялі — і ўсё з'явілася. Павысілі цэны — таксама амаль усё з'явілася (па нашых паняццях, вядома). Значыць, рухаемся правільным шляхам? Значыць, новаму прэм'еру можна давяраць? Такія фразы, толькі без «значыць» і пытальніка ўяўляліся мне на паліцах магазінаў, за спінамі прадаўцоў.

А што змянілася? Нічога! Апрача цэн!..

Вось ляжаў, пыліўся язык, выразка пылілася па 14—16 рублёў за кілаграм. Хто мог — браў, але такіх у нас малавата. Языкі і выразкі зніклі, кажуць, у напрамку прадпрыемстваў грамадскага харчавання. І больш не з'яўляюцца. Магу зразумець логіку гандлёвага народа: не бяруць, значыць, і прадаваць не трэба. Не магу зразумець вось чаго: калі не бяруць па гэтай цане, дык можа б яе знізіць? У Венгрыі, чуў, назіраецца такая карціна — ранкам свежыя клубніцы каштуюць даражэй, чым у абед, а ў абед даражэй, чым вечарам. Такім чынам, удаецца амаль усе іх распрадаць. У цябе ў кішэні звініць — купіш ранкам, а калі форынтаў малавата — вечарам. Так проста, што хочацца ўкусіць сябе за локаць.

У нас такое немагчыма. Ранкам, вечарам, заўтра і ў панядзелак язык свіны будзе каштаваць столькі, колькі ён павінен каштаваць. Хто гэтак вырашыў? Вялікая тайна.

Цэны ў нас назначаюць. Назначае ўрад спецыяльнай пастановай. Каб іх змяніць, зноў жа патрэбна пастанова. Вялікае дасягненне: цэны на агародніну і садавіну зніжаюцца праз пэўныя адрэзкі часу па меры напаўнення імі рынку. Дзеля гэтага, пэўна, таксама прынялі пастанову.

А што зробіш? Гандаль у нас дзяржаўны. І нават кааператыўны гандаль (сістэмы Белкаапсаюза) таксама мае прысмак дзяржаўнасці. І дырэктару магазіна абсалютна ўсё роўна, па якой цане прадаваць тавар. Гэта не яго тавар і не яго магазін, яго наняла дзяржава, каб прадаць штосьці. Не прадасць — спішуць. Дык што змянілася са змяненнем цэн? Правільна, нічога. Проста ў абарачэнне былі ўведзены большыя масы грошай. Гэтак было трэба? І не, і так. У выпадку, сведкамі якога мы сталі, павышэнне цэн амаль не мела ніякага сэнсу, апрача стратэгічнай мэты зрабіць большую частку насельніцтва бяднейшай і тым самым крыху разрадзіць становішча на спажывецкім рынку. А мы баставаць пачалі. І ўрад хуценька пачаў адступаць, адмяняючы свежапрынятыя свае ж рашэнні. Наколькі гэта было магчыма. Атрымалася трагікамедыя. Яна будзе атрымлівацца і надалей, калі не зрабіць адзіны разумны ў такім становішчы крок: частку адказнасці за грамадства перакласці на само грамадства. Інакш кажучы, пачаць прыватызацыю...

Днямі бачыў зусім тыповую сцэнку. Чарга за курамі. Да абедзеннага перапынку хвілін 15. Прадаўшчыца працуе ў тэмпе, прадае па 4—5 курэй. Адначасова крычыць:

— Куры ўсе! Чаргу не займаць!

Народ абураны:

— Як так?! Казала, курэй хапае, па пяць давала, а нам цяпер не хопіць! Напішам! Напішам, таварышы!

Вось мы тут усе, уся наша сістэма, псіхалогія і г.д. Ні прыбавіць, ні адняць. Невялікая цяжкасць: напішам! Куды, каму? І што зменіцца?

Прапаную наступны выхад. Купіць гэты магазін і зрабіць так, каб хапіла ўсім і па 5, і па 10, і па 25 курэй.

Перашкода бачыцца ў адным: прыватызацыю пакуль што ніхто не пачынае. Адзін з аргументаў, які людзям недасведчаным здаецца вельмі правільным, — магазіны скупяць прадстаўнікі «ценявой» эканомікі. Такая пагроза, магчыма, існуе. Але яе можна пазбегнуць, калі запатрабаваць у будучага ўладальніка дэкларацыю аб даходах — гэта адно. Другое, неабавязкова хтосьці адзін можа купіць магазін. Гэта можа зрабіць сукупнасць асоб, якую можна назваць па-рознаму: малое прадпрыемства, акцыянернае таварыства і г. д. І яшчэ адно. Мне чамусьці здаецца, што якраз «ценевікі» і не будуць імкнуцца легалізавацца. Рынак для іх — смерць, бо яны прывыклі «лавіць рыбку ў мутнай вадзе». Ва ўмовах свабоднай канкурэнцыі іх метады работы могуць не спрацаваць.

У сувязі з гэтым пытаннем: каму і навошта трэба нас пужаць прыдуманымі бедамі прыватызацыі? Тым, чыё становішча ў выніку прыватызацыі зменіцца са знакам «мінус». Натуральна, пужаюць, каб гэтага не дапусціць. А хто гэта, думаю, тлумачыць «падкаваным» за гады перабудовы чытачам не трэба.

Два суседнія дзяржаўныя гастраномы канкурыраваць не могуць і не будуць, бо тавар атрымліваюць з адной базы. Канкурэнцыя пачнецца тады, калі першым гастраномам валодаць будзе Іваноў, а другім — Сідараў, а базай — Пятроў. А гэты Пятроў будзе закупляць тавар не толькі ў дзяржавы-манапаліста, а і ў такіх жа Іванових і Сідаравых, якія прыватна, акцыянерна ці яшчэ як валодаюць прадпрыемствамі. Гэты ланцужок, упэўнены, прасочваюць і тыя, каму прыватызацыя вострым цвіком, прабачце, у месца, на якім сядзім. Гэта — сапраўдны падрыў сістэмы. Поўны і канчатковы, без рэвалюцый і пераваротаў. Хто ж на гэта пойдзе добраахвотна?

Але рабіць трагедыю не варта. Дзяржаўныя структуры зараз стаяць перад выбарам: захоўваць усё як было і плаціць за кожную дробязь на падведамнай тэрыторыі, у рэшце рэшт набліжаючы канчатковае банкруцтва, ці адмовіцца ад манаполіі, згубіўшы частку ўлады, але даўшы імпульс эканоміцы. Застаецца таксама рэальны шанц выратаваць сам інстытут дзяржавы, бо, як вядома, у краінах з самай «дзікай» рыначнай эканомікай яе ніхто не адмяняў. Усё, што патрабуецца для гэтага, — «поступиться принципами», што забараніла некалі хімік з Ленінграда.

Гэта выглядае занадта прагматычна? Ды кіньце, улада, палітыка і ёсць самыя прагматычныя рэчы. І справа, зразумела, не ў прынцыпах, у якія даўно ніхто не верыць, а ў інтарэсах. Як вучылі продкі: каму гэта выгадна?

Як бы ні ахайвалі сацыялізм, у яго ёсць дасягненні. Іначай іх не падхапілі б і не развілі на «гнілым капіталістычным Захадзе». Справа ў тым, што мы не змаглі імі распарадзіцца. І, як цяпер высвятляецца, не маглі. Аказалася, апрача дэкларацый, патрабуецца таксама эканамічная і палітычная свабода. Свабода купіць магазін, завод, лазню, свабода адказваць за самаго сябе.

А пакуль што «страна умирает, как древний ящер с новым вирусом в теле». Застаецца быць аптымістам і спадзявацца, што «новы вірус» — «вірус» свабоды выбару — ў чарговы раз не «залечаць» вопытныя эскулапы.

С. ШАЎЦОЎ.

Хутка лета. А з ім і час водпускаў. Дзе можна з карысцю для здароўя правесці адпачынак, у якія ўмовы пастаўлены адпачываючыя, колькі каштуе пуцёўка на курорты Беларусі! Каб адказаць на гэтыя пытанні, мы сустрэліся з першым намеснікам старшыні Беларускага рэспубліканскага савета па кіраванню курортамі прафсаюзаў У. Піліпенкам.

Актуальнае інтэрв'ю

КОШТ АДПАЧЫНКУ...

— Уладзімір Дзмітрыевіч, зусім нямнога часу засталося да адкрыцця летняга курортнага сезона. Шмат людзей мараць адпачыць, падлячыцца. Але жадаючых хвалюе тое, што курорты размешчаны на тэрыторыі, забруджанай радыенуклідамі. Людзі проста баяцца ехаць туды і аддаюць перавагу курортам за межамі рэспублікі. Ці маюць падставы такія апасенні?

— Па звестках Белгідрамета, ўзровень радыяцыі на тэрыторыі курортаў не вышэй устаноўленых нарматываў. Падстаў для хваляванняў няма, бо і тэрыторыя, і прадукты харчавання праходзяць жорсткі дазіметрычны кантроль. І не толькі на радыяцыю, а і на прысутнасць нітратаў.

Тым жа, хто мае магчымасць адпачыць за межамі рэспублікі, рэкамендуем яе выкарыстаць, таму што курорты Беларусі не могуць задаволіць усіх жадаючых.

— Праблема недастатковых магчымасцей курортаў можа быць вырашана толькі будаўніцтвам новых цэнтраў адпачынку ў чыстых мясцінах рэспублікі. Што робіцца ў гэтым напрамку?

— Федэрацыяй прафсаюзаў Беларусі сумесна з Саветам Міністраў БССР распрацавана праграма, у якой прадугледжана будаўніцтва чатырох санаторыяў. Першы будзе размешчаны на курорце Ушачы Віцебскай вобласці, другі — у раёне Наваельні Гродзенскай, трэці — на курорце Нарач на Міншчыне, чацвёрты — на курорце Рагачоў Гомельскай вобласці. Акрамя таго, расшыраюцца санаторыі «Нарач» і «Лясныя азёры».

— І ці хутка яны змогуць прыняць адпачываючых?

— Будаўніцтва толькі што пачалося, таму сказаць, калі будзе закончана, цяжка. Тым больш, што могуць узнікнуць розныя непрадбачаныя перашкоды. Так, у Рагачоўскім раёне спынена будаўніцтва корпусаў санаторыя, які будаваўся аб'яднаннем «Гомельсельбуд». Колькі пра гэта ні пісалі ў друку, справа далей слоў не ідзе. Калі такая сітуацыя ўзнікне і з іншымі санаторыямі — чакаць прыйдзецца доўга.

— Як і ўсё наша жыццё, так і курорты не абышло павышэнне цэн. Колькі будзе каштаваць пуцёўка працаўніку? Ці прадугледжаны кампенсацыі і льготы для малазабяспечаных груп насельніцтва?

— Павышэнне цэн на пуцёўкі ў прафсаюзныя здраўніцы — мера вымушаная. Гэта звязана з павышэннем цэн на прадукты харчавання, якія мы закупляем для курортаў, медыкаменты, бытавое і медыцынскае абсталяванне, паліва і г. д.

Улічваючы ўсё гэта, і быў устаноўлены сярэдні кошт пуцёўкі: у санаторыі — 530—590 рублёў, дамы адпачынку — 180—230 рублёў. У залежнасці ад сезоннасці прадугледжаны дагаворныя цэны — летам даражэй, зімой — танней. У гэтым годзе Федэрацыя прафсаюзаў выдзяляе кампенсацыю, і таму кошт пуцёўкі ў санаторый складзе прыкладна 400—430 рублёў. Курортна-амбулаторнае абслугоўванне з 1 чэрвеня ў санаторыях будзе каштаваць 100 рублёў, лячэнне і харчаванне — 210. Каля 20 працэнтаў агульнай колькасці пуцёвак у санаторыі і дамы адпачынку, закупленых за сродкі сацстрахавання, выдаюцца працоўным бясплатна і 80 працэнтаў — з аплатай 15 працэнтаў кошту. За пуцёўкамі, кошт якіх не перавышае 250 рублёў (у разліку на 24 дні), захоўваецца ранейшы парадак іх 30-працэнтнай аплаты.

— Што ляжыць у прынцыпе размеркавання пуцёвак?

— Колькасць пуцёвак залежыць ад колькасці працуючых у розных галінах народнай гаспадаркі. Мы перадаём пуцёўкі ў абласныя, а яны ў сваю чаргу — у галіновыя прафсаюзы. Як і патрабуе час, мы значна павялічылі колькасць пуцёвак прадстаўнікам Магілёўскай і Гомельскай абласцей.

— Усё ж 430 рублёў — грошы немалыя. Улічваючы, што заработная плата ў нашай краіне невялікая, ці не значыць гэта, што многія людзі цяпер не змогуць карыстацца курортамі?

— Так ставіць пытанне нельга, бо працэнт пуцёвак з поўнай аплатай невялікі. Яны прызначаны для прадпрыемстваў і грамадзян, што набываюць пуцёўкі, мінуючы прафсаюзы.

Для астатніх жа кошт пуцёўкі павялічыўся не больш чым на 20—30 рублёў.

— На мой погляд, рэдкі чалавек выкладзе за адпачынак 530 рублёў. Скажыце, што паказвае практыка?

— Свабодныя пуцёўкі маюць попыт, і тая колькасць, якую мы можам прапанаваць, не задавальняе ўсіх жадаючых набыць іх нават за такі кошт.

А. СУХАВЕРХІ.

АПОШНЯЯ ІНФАРМАЦЫЯ
АД 18 ДА 18 СУТАК

УЗНАГАРОДЫ АБАРОНЦАМ ПОЛЬШЧЫ

ЗЭЛЬВА. (П. Жабрак). У Доме Саветаў горада Ваўкавыска медалі ветэранам другой сусветнай вайны якія ўдзельнічалі ў абароне Польшчы ад нямецка - фашысцкіх захопнікаў, уручыў генеральны консул Польскай Рэспублікі ў Мінску Тадэвуш Мысьлік. Тых, хто на гэты раз быў удастоены ўзнагарод Польшчы—30 чалавек. Гэта жыхары гарадоў Масты, Ваўкавыск, гарадскіх пасёлкаў Зэльва і Свіслач.

У сувязі з 45-й гадавінай Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне і 50-годдзем з дня пачатку другой сусветнай вайны юбілейнымі медалямі ўжо ўзнагароджваюся шэраг жыхароў Беларусі. Але штодзённа вёўся пошук новых герояў. І вось зусім нядаўна пастановай прэзідэнта Рэспублікі Польшча ад 14 сакавіка 1991 года група ветэранаў ўзнагароджана медалём «За ўдзел у абарончай вайне 1939 года». Сярод тых, хто атрымаў урадавыя ўзнагароды Польшчы, восем чалавек — ураджэнцы Зэльвенскага раёна: А. А. Буткевіч з вёскі Бародзічы, М. А. Герасімовіч, М. В. Серык, А. П. Руднік з Зэльвы, М. І. Жоглік з Алексіч, Ф. У. Луданскі, І. І. Лупач з Дзярэчына, П. М. Мураўка з вёскі Аўдзеевічы.

І ТАННА, І ЯКАСНА

СВЕТЛАГОРСК. (У. Кохна). Прамтавары ў нашых магазінах ўсё даражэюць, але якасць іх не заўсёды трымаецца на патрэбным узроўні.

І вось працаўнікі мясцовага вытворчага аб'яднання «Хімвалакно» пайшлі насустрач пакупнікам. Цэх тавараў народнага спажывання пры аб'яднанні пачаў выпуск ільняных прасцін практычна без сінтэтыкі. Дэфіцытны тавар каштуе 33 рублі, што значна ніжэй за дзяржаўныя цэны, і цяпер знаходзіцца ў Светлагорску ў вольным продажы.

СЯМЕЙНАЯ ВЫСТАЎКА МАСТАКОЎ

МІНСК. (У. Гойтан). У выставачнай зале ВДНГ БССР учора адкрылася выстаўка твораў членаў Саюза мастакоў СССР Лілі Арцёмаўны і Валянціна Іванавіча Варацэяў.

Творы Валянціна Іванавіча не аднойчы экспанаваліся ў многіх гарадах краіны і за мяжой, з імі добра знаёмы і мінчане. Так, у канцы мінулага года персанальная выстаўка карцін мастака дэманстравалася ў Палацы культуры прафсаюзаў. Дарэчы, усе яны былі напісаны на тэму «Касмічная энергія». На ацэнку наведвальнікаў, выстава пакінула добрае ўражанне.

А вось Лілія Арцёмаўна працуе ў жанры кніжнай графікі, асабліва для дзяцей. Многія апошнія гады яна афармляе кніжкі серыі «Мая рэспубліка», «Апавяданні рускіх пісьменнікаў», «Радзіма» і іншыя. На гэтай выставе прадстаўлены яе новыя эстампы, прысвечаныя наваколлю рэспублікі. А Валянцін Іванавіч працягвае сваю касмічную тэму. На гэты раз цыкл сваіх новых твораў ён аб'яднаў пад дэвізам «Мастацтва плюс біяэнергетыка».

КВАТЭРНЫЯ ГАСТРАЛЁРЫ

МІНСК. Супрацоўнікі міліцыі затрымалі чарговую злачынную групу кватэрных зладзеяў. Усе з іх раней ужо судзімыя, доўгі час нідзе не працавалі. Устаноўлена іх датычнасць да кватэрных крадзяжоў не толькі ў Мінску, але і ў Гомелі, Мазыры, Барысаве. Многія з украдзеных рэчаў канфіскаваны. Вядзецца следства.

ЗАЛАТЫ «ДОЖДЖ»

ПІНСК (С. Шапіра). Значнае папаўненне сваёй «залатой калекцыі» зрабіла пінчанка Ірына Леанцюк. З Бранска, дзе завяршыліся ўсесаюзныя спаборніцтвы па лёгкай атлетыцы сярод інвалідаў, яна вярнулася з шасцю залатымі медалямі. Рэкорд, варты кнігі Гінеса.

Ірына заняла першыя месцы ў бегу на 100, 200, 400 метраў, у скачках у даўжыню, штуршку ядра і кіданні кап'я. Усяго на сённяшні дзень у Леанцюк 20 залатых медалёў. Яна заваявала іх на спаборніцтвах рэспубліканскага і ўсесаюзнага ўзроўняў, а ўзнагароды вышэйшай пробы ўручаны ёй у Галандыі на першынстве свету сярод інвалідаў з парушэннем апорна-рухальнага апарату.

«МАЙСТАР І ТРАДЫЦЫЯ»

Арыгінальныя кававыя макі, незвычайныя лялькі ў прыгожым нацыянальным адзенні, лёну і карункі, унікальная разьба па дрэву, прыгожыя вырабы з лазы, гліняныя і кошыкі з лазы, традыцыйныя беларускія вырабы — усё гэта прадстаўлена на рэспубліканскай выстаўцы «Майстар і традыцыя».

У залах Мінскага Палаца мастацтваў сабраны работы здольных умельцаў, аб'яднаных Беларускім таварыствам майстроў народнага мастацтва фонду Рэспублікі. Работы, якія ўвайшлі ў экспазіцыю, выкананы ў лепшых традыцыях самабытнай народнай творчасці.

На здымках: Валерый АТРАШКЕВІЧ з Гродна — аўтар гэтых кававых макаў; у гэта цудоўнае раздум'е мінчанін Леанід ЖДАНАЎ.

Фота Я. КАЗЮЛІ. (БЕЛТА).

Выпуск падрыхтавалі: У. ГОЙТАН, І. КАРНЕЙ, С. СУЛКОЎСКІ, А. СЛАНЕЎСКІ, А. КОКТЫШ. Нашы тэлефоны: 32-44-02, 32-60-13, 32-31-98.

Нацыянальная ідэя—аснова нашых праграм і законаў

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

— Ну, а які ж агульны стрыжань дзейнасці ў гэтай шматграннай, аб'ёмістай і цяжкай справе? Ці ёсць такі стрыжань?

— Я глыбока перакананы, што нашу рэспубліку можа вывесці на цывілізаваны шлях развіцця толькі **моцная нацыянальная ідэя** ў шырокім сэнсе гэтага тэрміну. Што можа быць складаемымі такой ідэі? Гэта — адраджэнне мовы, культуры, гістарычнай спадчыны беларускага народа. Гэта выключна наш, спецыфічны шлях да суверэнітэту. І вядома ж — наша новая эканоміка.

У эканоміцы Беларусі сёння і надалей упор павінен рабіцца толькі на рэсурса- і энергазберагаючыя тэхналогіі, на новую тэхніку, а, значыцца, на навуку, на людзей навукі, на высокі прафесіяналізм работнікаў-выканаўцаў. Іншых рэсурсаў, неабходных для паўнацэннай дзейнасці нашай эканомікі, у рэспубліцы няма: мы не Кувейт, нават не Украіна і не Грузія...

Каркас нацыянальнай ідэі ва ўрадавай праграме, як мне здаецца, ёсць, яго трэба адшліфаваць, напоўніць адпаведнымі дзяржаўнымі актамі. І, натуральна, неадкладна брацца за яе ажыццяўленне. Нацыянальная ідэя павінна фарміравацца ўсім беларускім народам, яна павінна быць зразумела і ўсвядомлена ўсімі і кожным.

І яшчэ нельга не сказаць вось аб чым. Цяпер часта можна пачуць: маўляў, не да ідэй, найперш накарміць людзей трэба. Так, пагаджаюся: трэба. Але ж ва ўсім цывілізаваным свеце сацыяльныя праграмы развіцця, гэта значыць, тыя ж ідэі, з'яўляюцца адзінай мерай якасці той ці іншай эканамічнай мадэлі. Дык як жа можна гаварыць аб якасці гэтай мадэлі без выразнай фармуліроўкі сацыяльных праграм?!

— Так, праблем і нявырашаных пытанняў больш чым дастаткова. Рынак, камерцыя жыць спакойна цяпер не дадуць нікому з нас...

— Аб камерцыі хачу сказаць асобна. Тут, мне здаецца, мы вельмі далёка і бессістэмна заходзім. У тым ліку і ў сацыяльнай сферы. Працэс камерцыялізацыі стаў, на мой погляд, некіруемы. Паразумелай палітыкі ў правядзенні яе ў нас сёння няма. А найперш трэба было б неадкладна сфармуляваць: а што мы разумеем пад камерцыялізацыяй у нашай сферы?

Ёсць дзяржаўныя ўстановы сацыяльнай сферы (у гэтых установах маюцца свае статуты, яны «жывуць» на дзяржаўным фінансаванні) і ёсць недзяржаўныя. У дзяржаўных камерцыя можа дапускацца, але з абавязковым накірункам на якаснае выкананне галоўнага прызначэння ўстановы—дзяржзаказу. Пабочных эфектаў тут, як мне здаецца, быць не павінна.

Задачай недзяржаўных устаноў мне бачыцца запаўненне таго вакууму, які ёсць ці можа быць у нашай сферы. Скажам, камерцыйны ліцэй для асабліва таленавітых дзяцей. Дзяржава можа сёння не даць гэтым дзецям таго, што можа даць спонсар, прыватная асоба, скажам, бізнесмен ці група людзей... Карацей кажучы, тут неабходна правесці рысу размежавання, а баланс «камерцыя — дзяржаўнае фінансаванне» будзе залежаць ад эканамічнай ды і сацыяльна-палітычнай схемы развіцця нашай рэспублікі.

— На цяперашняй сесіі Вярхоўнага Савета БССР разгледжаны праект Закона «Аб інвестыцыйнай дзейнасці». Наколькі прымальны ён да сацыяльнай сферы рэспублікі?

— Замежныя інвестыцыі сёння найперш могуць быць накіраваны на развіццё медыцыны ў Беларусі. Наспеў час ствараць у нас навуковыя міжнародныя цэнтры. Іх стварэнне будзе выгадна абодвум бакам. Нам яны дадуць магчымасць больш шчыльна заняцца здароўем беларусаў, дазволяць мець кантрольны пакет акцый... Замежныя ж партнёры, асабліва ў сувязі з аварыяй на Чарнобыльскай АЭС, змогуць мець доступ да унікальнай базы дадзеных і ствараць свае асабістыя банкі дадзеных. Чарнобыль можа здарыцца ў любой краіне, і нам трэба, калі можна так сказаць, разумна распарадзіцца цяпер гэтай трагічнай абставінай.

— Вы ўспомнілі ў пачатку гутаркі пра ветэранаў...

— Так, вострай праблемай з'яўляецца для нас становішча ветэранаў вайны. Тое, што зараз творыцца ў адносінах да іх, нас ніяк не ўпрыгожвае. Патрабуецца асобнае ўрадавае рашэнне, эканамічная абарона гэтай катэгорыі людзей у першую чаргу. Ветэранаў засталося не так і многа, і іх трэба шанаваць і паважаць.

— Міхаіл Іванавіч, хачу папрасіць вас вярнуцца да праблем нашай нацыянальнай культуры. Дзесяцігоддзі сацыяльная роля яе ў нас яўна недаацэньвалася, а палітызацыя культуры як сферы грамадскай дзейнасці прывяла да занядбання яе. Ці згодны вы, што, знішчаючы сутнасць і змест беларускай нацыянальнай культуры, гэтак званы вульгарны інтэрнацыяналізм пакінуў ад яе толькі знешнюю форму? Што трэба зрабіць, каб як мага хутчэй выйсці, так сказаць, на цывілізаваны шлях развіцця культуры? Калі мы пераадолеем, у рэшце рэшт, «славуты» астаткавы прынцып фінансавання яе?

— Праблема нацыянальнай культуры паўстае як у шырокім, так і ў вузкім плане. У шырокім сэнсе слова культура — гэта і адукацыя, і навука, і непасрэдна культура як галіна грамадскай дзейнасці... На вялікі жаль, у маштабах усёй Савецкай дзяржавы да ажыццяўлення культурнай палітыкі выкарыстоўваліся самыя спрошчаныя і прымітыўныя падыходы. У вярхах не маглі, а больш дакладна — не хацелі «бачыць» культуру ў адрыве ад ідэалогіі, што, натуральна, стрымлівала яе развіццё, праяўленне шматлікімі народамі краіны сваіх нацыянальных рыс, асаблівасцей, адметнасцей і г. д. У выніку ад яе—не толькі беларускай нацыянальнай культуры, але і многіх іншых — і сапраўды засталася толькі знешняя форма. Скажу больш дакладна і рэзка— прывід і толькі, асабліва ў дачыненні беларускай культуры.

Установы культуры, асабліва тыя, якія напрамую выходзяць на праблемы беларускага нацыянальнага адраджэння, мы абавязкова возьмем пад асобную апеку. Трэба даць шырокую дарогу ўсяму беларускаму, беларускамоўнаму. Нам неабходна не проста пашыраць, а развіваць сферу ўжывання роднай мовы. Што гэта значыць? Павінна быць, на маю думку, нейкая кансалідуючая аснова ўсіх праблем, пытанняў і задач адраджэння. Такія новыя ўстановы, як, напрыклад, нацыянальна-культурны цэнтр (ліцэй) у Мінску, павінны пакрыць рэспубліку шырокай сеткай і стаць сапраўднымі асяродкамі нацыянальна-культурнага адраджэння. Формы, натуральна, могуць быць і іншыя: і асацыяцыі, і таварыствы, і суполкі, і згуртаванні...

Што датычыцца эканамічнай абароны сацыяльнай сферы, скажу наступнае. Аб астаткавым прынцыпе фінансавання яе мы павінны нарэшце забыць — адзін раз і назаўсёды. У дзяржаўнай праграме выхаду з крызісу, прынятай нядаўна, прынцыпы фінансавання нашай сферы абазначаны, вызначаны яны яшчэ больш канкрэтна ў Законе «Аб культуры ў Беларускай ССР», у праекце Закона «Аб адукацыі» і мы, зачапіўшыся за іх, будзем імкнуцца развівацца далей. Галоўнае: нам трэба на ўзроўні закона мець гарантаванае фінансаванне нашай сферы і льготнае падаткаабкладанне тых даходаў, якія ідуць на яе развіццё.

Тут хочацца зазначыць і вось што. Настаў час, калі мы павінны пераносіць акцэнты ў кадравую палітыку. Мы будзем практыкаваць атэстацыю, конкурснае і кантрактнае замяшчэнне пасад — з абавязковым улікам прафесіянальных ведаў саіскальнікаў, ведання імі роднай мовы, гісторыі, культуры.

— А зараз нададзім нашай гутарцы некалькі іншы кірунак. Якімі бачацца вам узаемаадносіны партыі і ўрада?

— Што ж, пытанне складанае, але яго не абыйсці ў гутарцы з вамі. Сёння я, перш за ўсе, кіраўнік сацыяльнай сферы рэспублікі. Я цвёрда перакананы, што развівацца яна павінна вакол агульначалавечых каштоўнасцей, з улікам сусветнага вопыту, навуковасці, свецкасці і г. д. У гэтых прынцыпах, як бачыце, палітыкі няма, гэта — агульныя прынцыпы чалавецтва. Справа ў тым, ці будзе тая ці іншая партыя ці плынь дапамагаць рэалізоўваць гэтыя прынцыпы, альбо будзе тармазіць іх...

Цяпер патрэбен разважлівы аналіз праграм тых ці іншых партый, бо заклікаў «Далоў!», «Да адказу!» і іншых мы «накідалі» ў сваёй шматпакутнай гісторыі ўжо больш чым дастаткова.

Скажу і больш канкрэтна. У сацыяльнай сферы вельмі вялікая праслойка камуністаў. Вельмі і вельмі многія з іх — людзі таленавітыя, самаадданыя, самаахвярныя, на якіх і трымаюцца тыя ж адукацыя, культура, ахова здароўя. Адключыць партыйны канал, да чаго заклікаюць нас асобныя гарачыя галовы, ніяк нельга. Патрэбны супрацоўніцтва, узаемаразуменне, калі хочаце — спагада.

Галоўнае для мяне як кіраўніка сацыяльнай сферы—гэта рэалізацыя тых праграм, пра якія казаў вышэй. Веру: законы Беларускай ССР усё ж запрацуюць. І калі, напрыклад, маё членства ў Цэнтральным Камітэце КПБ будзе перашкаджаць маёй асноўнай рабоце, што ж, трэба будзе думаць... Шарахацца зараз з крайнасці ў крайнасць я, вядома, намеру не маю: у сваіх рашэннях і паступках, поглядах і меркаваннях я чалавек сур'ёзны...

— Адным са шматлікіх участкаў вашай работы становіцца і друк. Якія вы бачыце тут падыходы і ўзаемаадносіны з ім?

—У вашай кроўнай справе я — рацыяналіст. Выдавец, несумненна, мае права (і абавязкова павінен!) калі не кантраляваць друк — як было гэта раней, то мець з ім свайго роду джэнтльменскія адносіны. Так, ёсць дэмакратыя, ёсць і плюралізм, аднак павінны быць і пэўныя рамкі адносін.

Джэнтльменскі падыход павінен захоўвацца і ў адносінах да законнай улады. Чый бы ні быў орган — КПБ ці БНФ — але ж законную ўладу і існуючыя законы трэба паважаць. Іншая справа, ці адпавядаюць улада і законы цывілізаванаму развіццю грамадства. Для вырашэння гэтай праблемы ёсць парламенцкі шлях. Так, прынамсі, робіцца ва ўсім цывілізаваным свеце. Мне ж здаецца, нашы органы друку іншы раз, як кажуць, «перабіраюць». Калі і ўзнікае нейкае непаразуменне, трэба выслухаць усе бакі — у тым ліку і на старонках друку, даць ім роўныя магчымасці выказацца, прывесці аргументы і факты.

Максімальная аб'ектыўнасць і непрадузятасць — вось што сёння галоўнае ў вашай нялёгкай, але па-ранейшаму пачэснай справе.

— Міхаіл Іванавіч, некалькі слоў пра сябе.

— Нарадзіўся ў 1946 годзе ў Кобрынскім раёне. Скончыў гарадскую СШ № 2. Прайшоў шлях ад студэнта да загадчыка кафедры ВНУ, члена-карэспандэнта Акадэміі навук БССР, доктара фізіка-матэматычных навук, прафесара — дарэчы, без усялякіх наменклатурных падыходаў. Два гады працаваў загадчыкам аддзела навукі і навучальных устаноў ЦК КПБ, потым — роўна тры гады — міністрам народнай адукацыі Беларусі.

Заўсёды лічыў і лічу сябе навукоўцам. Такім застануся і ў вырашэнні сацыяльных праблем і задач развіцця рэспублікі. Усё ж навуковы падыход ёсць самы абгрунтаваны і найбольш разумны ў жыцці.

Я маю на ўсё свае асабістыя погляды. А наколькі стаю на правільным шляху зараз — пакажа жыццё. Па натуры я аптыміст і рэаліст. Думаю, гэта не самыя горшыя якасці...

Злосць у страўніках

«Няхай бы тая сцяна зноў з'явілася, лепш за ўсё — на два метры вышэй»

У мінулым годзе ў пачатку кастрычніка мне давялося пабываць у камандзіроўцы ў Германіі. Прыляцеў я тады ў Берлін як сталіцу ГДР, ляцеў назад ужо з былой сталіцы. Запомнілася ноч з 2 на 3 кастрычніка каля рэйхстага — свята аб'яднання Германіі. Сотні тысяч радасных людзей, абдымкі, слёзы, пырскі шампанскага. Эйфарыі не было канца. І вось мінула некалькі месяцаў, мінула эйфарыя. І многія з тых, хто тады радаваўся на вуліцах і плошчах Германіі, сёння зноў выходзяць на вуліцы. Але ўжо з іншай нагоды. Няпростым аказаўся шлях да сапраўднага аб'яднання.

Пасля свята ўсё большая частка ўсходніх немцаў сутыкаецца з суровымі буднямі новых, незнаёмых ім умоў жыцця. Пра гэта сёння ў нямецкіх газетах шмат пішуць. Пра тое ж—і артыкул «Злосць у страўніках», апублікаваны ў адным з апошніх нумароў часопіса «Штэрн».

Аўтар публікацыі расказвае пра дэманстрацыі ў Лейпцыгу. Кожны панядзелак на цэнтральнай плошчы тут збіраюцца людзі. Адзін з іх—Герд Кленк, 41-гадовы інжынер-электронік. Яшчэ ў 1984 годзе ён удзельнічаў у апазіцыйных выступленнях. І, натуральна, быў сярод тых, хто ў 1989 годзе выйшаў на дэманстрацыю супраць рэжыму Хонекера. Цяпер ён зноў на вуліцы. «Мы тады не ўяўлялі сабе, у ва што выльюцца перамены,— гаворыць Герд. —Страх перад будучыняй вельмі вялікі».

У снежні Кленк быў звольнены з работы, страціла работу і яго жонка — эканаміст па прафесіі. Суседка Герда гаворыць пра самазабойства. Яна не ведае, ці хопіць у яе восеню сродкаў заплаціць за кватэру. «Дэманстрацыя, — працягвае інжынер, — дае магчымасць абудзіць наша бяссілле».

Побач з Кленкам — яго былы шэф Уве Груноў. Ён таксама, як і Герд, галасаваў за хрысціянскіх дэмакратаў (партыя, у якой знаходзіцца Г. Коль. — **М. Б.**). Зараз гаворыць: «Бон нічога не робіць. Цяпер мы перад непрадбачанай будучыняй».

Усе дэманстранты добра памятаюць словы Коля пра тое, што ніводнаму ўсходняму немцу пасля аб'яднання не стане горш. Ведаюць яны таксама, што заходнія падаткаплацельшчыкі перадалі для ўладкавання ўсходніх зямель 100 мільярдаў марак. Але куды дзяюцца грошы, пытаюцца дэманстранты, калі рабочыя месцы скарачаюцца адно за адным.

У газетах яны бачаць толькі палітычныя сутычкі. Дэманстрантаў спрабуюць абвінаваціць у дэмагогіі, у тым, што іх узнімаюць прафсаюзныя функцыянеры, якія прыязджаюць з заходняй часткі краіны.

Людзі расчараваліся. Руф Аргліст, страціўшая работу на камбінаце «Фрыц Гекерт», гаворыць: «Мая старасць не ўбачыць нічога новага. Цана аб'яднання занадта высокая».

Куды падзелася эйфарыя тых часоў, калі была адкрыта Берлінская сцяна, калі праходзілі першыя дэмакратычныя выбары? Сёння жыхары былой ГДР нярэдка гавораць: «Па мне, дык няхай бы тая сцяна зноў з'явілася, і лепш за ўсё — на два метры вышэй».

Адказы на незадаволенасць дае статыстыка. Кожны пяты працоўны былой ГДР страціў работу. На думку спецыялістаў, колькасць беспрацоўных і часткова працуючых у гэтым годзе дасягне 3,2 мільёна чалавек. Вынікі гэтага разбуральныя для краіны, у канстытуцыі якой запісана, што кожнаму павінна быць гарантавана рабочае месца.

Свяшчэннік Клаус Зенгер лічыць: «Немцы ў экс-ГДР пакутуюць ад страты гонару, бяспекі і дапамогі».

Паводле даных апытання грамадскай думкі, 85 працэнтаў усходніх немцаў лічаць сябе людзьмі другога гатунку. А яны ж жылі ў краіне, што ўваходзіла ў дзесятку найбольш індустрыяльна развітых дзяржаў.

Гартаючы замежную прэсу

Расчараваныя ўсходнія немцы абвінавачваюць ва ўсім перш за ўсё нямецкі Захад. У сваю чаргу на Захадзе таксама расце азлобленасць на ўсё ўзрастаючыя фінансавыя асігнаванні для новых зямель, што асабліва адчуваецца ў пісьмах пратэсту, якія паступаюць у службу федэральнага канцлера. Вадой на млын крытыкаў стала выказванне прэзідэнта Федэральнага банка Карла Ота Поля аб «разбуральных выніках неразважлівага ўвядзення гаспадарчага і валютнага саюза». Становішча ва ўсходніх землях Поль назваў катастрофай.

Узровень вытворчасці ў новых землях у гэтым годзе знізіцца яшчэ на 15 працэнтаў.

Між тым на захадзе Германіі эканоміка цяпер моцная як ніколі. Валавы нацыянальны прадукт у мінулым годзе вырас на 4,5 працэнта, г. зн. быў роўны самаму спрыяльнаму для эканомікі 1976 году. А што чакае эканоміку краіны ў будучым? Эрнст-Морытц Ліп, галоўны эканаміст Дрэздэнскага банка, лічыць: «Паводле маіх ацэнак, у другой палавіне года эканамічны рост складзе два працэнты, а ў першай палавіне 1992 года— толькі адзін працэнт». Прычына — высокая цана ўладкавання ўсходніх зямель. Дэфіцыт дзяржаўнага бюджэту, які складае ў гэтым годзе 150 мільярдаў марак, падвоіцца, што запатрабуе крэдытнага падмацавання.

Ружовыя надзеі прадпрымальнікаў на прырост экспарту за кошт дзяржавы натыкаюцца на скептычныя ацэнкі. «На вялікіх прадпрыемствах,— адзначае Ліп, — якія моцна арыентаваны на экспарт, ужо пачаліся нараканні». Адначасова крывая імпарту няўмольна паўзе ўгору. Айчынныя вытворцы не ў стане забяспечыць вялікі попыт на прадметы спажывання ў былой ГДР. Там на паліцах магазінаў з'яўляецца ўсё больш і больш тавараў з-за мяжы.

Цяжкасці ў першую чаргу закрануць новых грамадзян Германіі. І многія з іх спяшаюцца на пошукі шчасця ў заходнюю частку краіны. Амаль 500 чалавек штодзённа едуць туды. Магчыма, некаму і пашанцуе.

Прачытаў у часопісе «Штэрн»
М. БАЦЯН.

Адстаялі партком

Лідэры стачкома магілёўскага завода «Строммашына» імя 50-годдзя Вялікага Кастрычніка двойчы ўзнімалі пытанне аб дэпалітызацыі прадпрыемства — на агульназаводскай рабочай канферэнцыі і на мітынгу.

Партком жа вырашыў параіцца з камуністамі цэхавых партарганізацый. На адкрытых сходах думка была аднадушнай: у цяперашняй сітуацыі парткому нельга пакідаць завод. Пасля гэтага ў спакойнай абстаноўцы адбыўся заводскі «круглы стол» з удзелам адміністрацыі прадпрыемства, сакратароў цэхавых арганізацый, прадстаўнікоў стачкома. У выніку стачком выключыў са сваіх патрабаванняў пытанне аб дэпалітызацыі завода.

Да гэтага можна дадаць, што строммашаўскі стачком далёка не «партыйны», як можа здацца. З 28 яго членаў толькі восем —члены КПСС, большасць жа — беспартыйныя рабочыя. Але заводскія камуністы, а гэта кожны дзесяты, хто працуе на прадпрыемстве, не растрацілі свой аўтарытэт. Партыйны камітэт унікае ў эканамічныя праблемы вытворчасці, адстойвае інтарэсы рабочых.

М. НАЗАРОВІЧ,
кар. БЕЛТА.

Магілёў.

ШАШКІ

64/РШ/-90-2

Працягваем конкурс рашэнняў па рускіх шашках № 90. Сёння прапануем **другое заданне** — мініяцюру Пятра **Шклудава** (г. Наваполацк):

Белыя: простыя a5, b2, c1, c5, d4, e3 (6).

Чорныя: простыя a3, a7, d2, d8, e7, g3, g5 (7).

Ход і выйгрыш белых (адно ачко).

Для тых, хто яшчэ не ўключыўся ў конкурс, паўтараем **першае заданне** — камбінацыйную канцоўку **В. Канстанцінава** (Краснадарскі край):

Белыя: простыя a5, c3, e5, e7, f2, f6, g1 (7).

Чорныя: простыя b6, b8, c7, d4, e3, h4, h6, h8 (8).

Белыя пачынаюць і выйграюць (адно ачко).

100-52-7

А. АКУЛІЧ
(г. Віцебск)

Белыя: простыя 17, 20, 26, 32, 35, 37, 40, 42, 49 (9).

Чорныя: простыя 6, 8, 9, 11, 14, 19, 22, 23, 28, 33 (10).

Пачынаючы, белыя выйграюць (тры ачкі).

АБ ХОДЗЕ КОНКУРСУ 64/РШ/-84

Заданне № 3 (І. Наўроцкі) не мае рашэння: gf4 (f6), h6 (g5), f4 (e5), d6, f4 (d6), g5 (e5), h6! (d4), e5, f6 (d2), fg7 (e1), h8 (c5), e5 (f2)=. Правільна адказалі ўдзельнікі конкурсу **К. Барэль, Ан. Рыньяк, П. Даніленка, І. Ананіч і А. Захарык.**

Заданне № 6 (Л. Вітошкін) можна рашыць: bc3, a3 (ef2), ab2 (g1), e1× альбо 1. hg7x. Указалі **Д. Панько, С. Паўловіч, Яўг. Барэль, Л. Пасвісцелік** і **Н. Трухан.**

У заданні № 7 (П. Шклудаў) ёсць моцная гульня за чорных: hg7 (d2-), e3 (ef6) з пазіцыйнай перавагай. Яе прывялі ў сваіх пісьмах **А. Акуліч, В. Белы, І. Ананіч, Яўг. Будай, Ан. Рыньяк, Р. Кудраўскі, К. Барэль** і **А. Кагоцька.**

Заданне № 8 (В. Самарын): c5 (b6A), b4, e1, a5, b6, fg7 замест аўтарскага ag7, c7, gf4 і г. д. з выйгрышам. Заўважылі гэта **А. Акуліч і А. Белы.** A (h2), bc7x, а не cd6, як прапанавалі **П. Кавалёў і С. Паўловіч.** Не прывёў апошні варыянт **В. Сухараў.**

Заданне № 9: ef6, b6 (c5), h2, b4 c3 замест b4x (e5), f8 (d4), e5 (b2), gf6x. Паведаміў **А. Акуліч.**

Заданне № 10: e5 (d2), c3 (f4), h8 (g3), cd4 ці hf6x (b6), de5 (c5), hg7!x. Не ўказалі гэты варыянт **М. Курловіч, А. Белы, Н. Трухан, П. Бурачэўскі, П. Рубінковіч,** а **І. Ананіч, С. Паўловіч** не знайшлі апошні ход.

Заданне № 12: b8 (b6), a7, ec3, h4—g3 замест ac5x (b2), a5 (c1) f6—e5!!, af2, bg3, e1x. Убачылі **А. Акуліч і Ул. Сапяжынскі.**

У наступным выпуску апублікуем вынікі гэтага конкурсу.

У Дзяржбанку СССР

У адпаведнасці з Законам СССР «Аб валютным рэгуляванні» Дзяржбанкам СССР зацверджаны «Асноўныя палажэнні аб рэгуляванні валютных аперацый на тэрыторыі СССР». (Поўны тэкст Асноўных палажэнняў апублікаваны ў газеце «Экономика и жизнь» № 22).

Асноўныя палажэнні абавязковыя для выканання на тэрыторыі СССР усімі банкамі, аб'яднаннямі, арганізацыямі, прадпрыемствамі, замежнымі прадстаўніцтвамі і фірмамі, савецкімі і замежнымі грамадзянамі.

Здзелкі, якія заключаюцца на тэрыторыі СССР з парушэннем валютнага заканадаўства, уключаючы канверсію замежнай валюты ў рублі і наадварот (так званыя «трансфертныя» аперацыі), і праводзяцца ў абыход валютнай біржы, таксама як і аплата ў рублях за імпартныя пастаўкі пры адсутнасці дазволу Дзяржбанка СССР, з'яўляюцца несапраўднымі як неадпавядаючыя патрабаванням Закона з усімі зыходзячымі грамадзянска-прававымі вынікамі і могуць прывесці да адміністрацыйнай і крымінальнай адказнасці службовых асоб і грамадзян, вінаватых у парушэнні заканадаўства.

КАГО ПУСКАЕМ ЗА КАРДОН?

У сродках масавай інфармацыі Польшчы і суседніх рэспублік з'явіліся паведамленні, што, кіруючыся палітычнымі матывамі, улады Беларусі адмовілі ў пропуску праз прыгранічныя КПП жыхарам прыбалтыйскіх рэспублік. Карэспандэнт БЕЛТА папрасіў кампетэнтных людзей праясніць сітуацыю.

— Так, Варшаўскі мост пакуль закрыты для жыхароў Прыбалтыкі і Украіны, — сказаў намеснік старшыні Брэсцкага аблвыканкома Леанід Лемяшэўскі. У гэтых рэспубліках ёсць свае прапускныя пункты праз граніцу. Мы ўлічвалі гэту акалічнасць, прымаючы на сесіі абласнога Савета рашэнне ўпарадкаваць з 25 мая сітуацыю ля кантрольна-прапускнога пункта. І калі да першага чэрвеня прапускаліся ўсе машыны без абмежавання, таму што не кожны аўтатурыст мог ведаць аб новаўвядзенні, то з пачатку новага месяца міліцыя адпраўляе назад машыны з прыбалтыйскімі і ўкраінскімі нумарамі. Аб новых правілах мы інфармавалі ўрады суседніх рэспублік, перадалі інфармацыю на іх пагранічныя пераходы.

Паверце, выкліканы гэтыя меры не якімі-небудзь нацыянальнымі матывамі, як некаторыя сёння хочуць паказаць. Скажам, аўтатурыстаў з Расіі, Сярэдняй Азіі і іншых рэгіёнаў, якія не маюць агульнай граніцы з Польшчай, мы прапускаем без пярэчання. Галоўная прычына абмежаванняў, паўтараю, у вельмі вострай санітарна-эпідэміялагічнай абстаноўцы, якая склалася ў раёне КПП. Таму што чэргі ў апошні час тут дасягалі сямі-васьмі кіламетраў, людзі чакалі праезду некалькі сутак. Заўважце, без вады, без туалетаў. Абочыны дарогі ператвораны ў звычайную звалку, што можа выклікаць любую эпідэмію.

Аналіз, праведзены дэпутацкай камісіяй, паказаў, што асноўная колькасць аўтатурыстаў едзе да нас з Прыбалтыкі і Украіны, дзе, паўтараю, ёсць уласныя пераходы. Але там больш жорсткія правілы праезду на кантрольна-прапускных пунктах. І, як вынік, менш машын ля шлагбаума.

Дарэчы, перш чым прыняць рашэнне, мы звярнуліся ў Кабінет міністраў краіны і Галоўны таможны камітэт СССР. Прапанавалі павялічыць да 300 рублёў квоты вывазу, а ўсе тавары звыш гэтай сумы канфіскоўваць. Прасілі таксама, каб пры афармленні выязных віз АВІРы ўказвалі ў пашпартах канкрэтныя пункты пераходу. Адказаў на гэтыя прапановы мы пакуль не атрымалі.

Мы добра разумеем, што адміністрацыйнымі мерамі такую сур'ёзную праблему не вырашыць. Тым больш, калі на блізкім гарызонце ўвядзенне ў дзеянне Закона аб уездзе і выездзе. Але і цярпець далей непарадкі, што робяцца на граніцы, таксама нельга. Розніца цэн у Польшчы і ў нас прыцягвае вельмі многіх.

Сёння чэргаў ля КПП у Брэсце няма — дэпутацкае рашэнне дазволіла навесці парадак.

А вось як адносяцца да рашэння сесіі аблсавета самі работнікі таможні.

Паведамляем падрабязнасці

— Вядома, напружанасць схлынула, — сказаў намеснік начальніка Брэсцкай таможні Уладзімір Зданевіч. — Аднак да цяперашніх новаўвядзенняў таможнікі не маюць ніякіх адносін. Мы дзейнічаем згодна з законам — прапускаем усіх, у каго правільна аформлены дакументы на выезд. Хаця разумеем і тое, што меры па ліквідацыі многакіламетровых чэргаў прымаць было неабходна. І, напэўна, на ўзроўні не вобласці, а Цэнтра, таму што граніца ў нас дзяржаўная.

І ў заключэнне яшчэ адна сумная навіна для тых, хто на сваім аўтамабілі вырашыў перасячы граніцу. Машыны, якія прыбылі з-за межаў Беларусі, у тым ліку і з-за Буга, з гэтага часу будуць запраўляцца толькі на адной АЗС, якая раней абслугоўвала машыны «Саўтрансаўта». Прычым, літр бензіну тут будзе каштаваць адзін рубель 20 капеек.

Кар. БЕЛТА.

Асабістая фотарэліквія

З ПАМЯЦІ ДРУЖБУ НЕ ВЫКІНУЦЬ!

ГЭТАМУ ФОТАЗДЫМКУ хутка будзе трыццаць тры гады. У апошні час, калі часцей і часцей сталі гаварыць пра «дзедаўшчыну» ў арміі, пра нацыянальныя сваркі, я дастаю з армейскага альбома гэты здымак і пільна ўзіраюся ў не замружаныя часам твары сяброў.

Здымак, на якім гэтая цудоўная сямёрка, у нейкай меры арыгінальны: кожны чалавек прадстаўляе на ім адну нацыянальнасць, паўтораў няма.

Я толькі зараз пачынаю ўспамінаць: хто якой нацыянальнасці? А тады, у 1958 годзе, мы толкам і не ведалі гэтага — мы былі адна сям'я. І служылі мы ў цудоўным горадзе Кіравакане. І беззапаветна любілі мы кіраваканцаў, а яны — нас. Калі мы вярталіся з вучэнняў, увесь Кіравакан выходзіў на плошчы і вуліцы сустракаць нас. А колькі было іншых сустрэч — на заводах, фабрыках, у школах!

Хочацца пайменна назваць кожнага на гэтым здымку. Стаяць (злева направа): Анатоль Батманаў, рускі, з Данецка, Іван Аўраменка, украінец, з Трасцянца Сумскай вобласці, далей — аўтар гэтых радкоў, беларус, Фірудзін Гусейнаў, азербайджанец, з Джульфы. Сядзяць — Віталь Лачашвілі, грузін, з Тбілісі, камандзір нашай першай батарэі капітан Антон Фядотавіч Неміроўскі, паляк, зараз палкоўнік у адстаўцы, жыве і працуе ў Канатопе Сумскай вобласці, і нарэшце — старшына нашай батарэі армянін Анубах Амаякавіч Ахаян, якога мы сардэчна любілі і крыху пабойваліся за строгасць. Адразу пасля землетрасення я напісаў у Кіравакан, дзе застаўся жыць Ахаян пасля службы, але адказу не атрымаў. Хочацца верыць, што лёс зжаліўся над нашым Ахаянам.

Я перапісваюся з камбатам, у мяне ёсць вершы пра Віталя Лачашвілі, пра Арменію, салдацкую дружбу. Але вышэй паэзіі наша старая армейская дружба, якую мы не разгубілі дагэтуль.

Сябруюць воіны-афганцы, ветэраны Вялікай Айчыннай вайны. А чаму б не сустракацца хоць адзін раз у чвэрць стагоддзя ветэранам армейскіх часцей мірнай службы? Можа і гэта аддаліла б наш Саюз ад трагічнай дылемы: быць альбо не быць?

Я думаю, што хтосьці адгукнецца на гэты здымак, згадае наш дарагі Кіравакан, праслаўленую батарэю капітана Неміроўскага.

У. ВЕРАМЕЙЧЫК,
пісьменнік, дырэктар Ведрыцкай сярэдняй школы Рэчыцкага раёна.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

6 чэрвеня
Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. «Малюе Спартак Калачоў». Дак. фільм.
8.55. Пісьмовы экзамен па беларускай і рускай мовах за курс сярэдняй школы.
9.05. «Трывожнае шчасце». 2-я серыя.
16.30. «Граф Глінскі-Папялінскі». Спектакль Дзяржаўнага тэатра лялек БССР.
17.35. «Піліпок», «Крылы, ногі і хвасты», «Вялікі Ух». Мультфільмы.
18.00. «Гудзёлка». Дак. фільм.
18.30. Селянін робіць выбар. Аб асацыяцыі кааператываў і сялянскіх гаспадарак «Любішчыцы». Івацэвіцкага раёна.
19.00. Панарама.
19.30. Зачытайце маё пісьмо...
19.35. Глядзіце «Тэлеаўкцыён».
19.45. «Дзякуй вам, людзі». Вынікі Усесаюзнай акцыі міласэрнасці і здароўя.
20.30. Тыдзень беларускага ўрада. Служба інфармацыі Савета Міністраў БССР паведамляе...
20.45. Калыханка.
21.00. «Нам рана жыць успамінамі». Фільм-канцэрт.
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

12.00. ТСН.
12.15. Кніжны двор.
13.50. «Селяніт». Дак. фільм.
14.00. Рок-урок.
15.00. ТСН.
15.15. «Да расследавання прыступіць». Мастацкі фільм. Фільм 2-гі «Паклёп». 2-я серыя.
16.25. «Калі вам за...»
17.10. «Вам, ветэраны...». «Яго пахавалі ў шар зямны». Дак. фільм.
17.55. М. Мяскоўскі. Сімфанічная паэма «Аластор».
18.15. Тэлемост «Масква — Сеул».
19.45. Выступае «Рускае трыо».
20.00. Хто ёсць хто. Прадстаўляем кандыдатаў на пост Прэзідэнта РСФСР.
21.00. Час.
21.45. Паводле законаў МУС СССР.
22.00. Кінапанарама.
23.35. Музыка і мода.
0.20. ТСН.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.20. Фільм—дзецям. «Варка».
17.00. «Дарогу выбраў сам». Мастак Андрэй Паздееў.
17.45. Камера даследуе мінулае. «Руна Сталіна». Частка 1-я.
18.45. Парламенцкі веснік Расіі.
19.00. Футбол. ЦСКА — «Тарпеда». У перапынку — Весткі.
20.45. Добрай ночы, малышы!
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.50. Да выбараў Прэзідэнта Расіі.
23.00. Весткі.
23.15. Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Францыі.

7 чэрвеня
Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. «Астравы капітана Маўра». Дак. фільм.
8.50. Пісьмовы экзамен па алгебры за курс няпоўнай сярэдняй школы.
9.05. «Трывожнае шчасце». 3-я і 4-я серыі.
16.30. «Мы любім балет». Беларускае дзяржаўнае харэаграфічнае вучылішча.
17.10. «Рознымі вачамі», «Соннае царства», «Калі я быў маленькі», «Самая хуткая дапамога». Мультфільмы.
17.50. Глядзіце «Тэлеаўкцыён».
18.00. «Мужчынскія рамёствы». Дак. фільм.
18.55. Наш каментарый. Чарговы віток.
19.00. Панарама.
19.30. Паказвае Віцебск. Дзвіна. Літаратурна-мастацкі часопіс.
20.00. «...А таксама цырк». Фільм-канцэрт.
20.45. Калыханка.
21.00. «Інзеледа! Інзеледа!», «Дарога на Евіна». Дак. фільмы.
21.50. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.05. «Байкальскія старыя». Мастацкі фільм.
9.55. «Да каго заляцеў пеўчы кенар». Мастацкі фільм.
11.30. «Казка аб мёртвай царэўне і сямі асілках». Мультфільм.
12.00. ТСН.
12.15. Кінапанарама.
13.50. Дак. фільм.
14.00. Джазавыя партрэты.
15.00. ТСН.
15.15. «Вам, ветэраны...». Па старонках перадачы «Пераможцы».
16.30. У свеце казак і прыгод. «Малы, ды ўдалы».
18.00. Хвіліны паэзіі.
18.05. «Гуляем у оперу». М. Мусаргскі. «Дзіцячая».
18.30. Мерыдыян. Міжнародныя навіны.
18.45. «Залатое жыццё». Дак. фільм.
18.55. Канцэрт Я. Паплаўскай і А. Ціхановіча ў Дзяржаўным тэатры эстрады.
20.00. Хто ёсць хто. Прадстаўляем кандыдатаў на пост Прэзідэнта РСФСР.
21.00. Час.
21.45. «ВіД» прадстаўляе: «Поле цудаў», «Музагляд», «Справа», «Шоў-біржа», «Эльдарада», «Матадор», МТВ.

Другая агульнасаюзная праграма

7.00. Раніца дзелавога чалавека.
8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.20. Фільм — дзецям. «Мушкецёры 4 «А».
17.00. Граві. Мастацка-публіцыстычная праграма.
18.00. Музыка Альфрэда Шнітке.
18.45. Да выбараў Прэзідэнта Расіі.
19.00. Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Францыі.
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. «Дазвольце ўвайсці». «Дэльта часу».
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. Спорт для ўсіх.
22.00. «Аркестр». Музычная праграма ЗША.
23.00. Весткі.
23.15. Тэатральны капуснік. Выпуск 1-ы.
24.00. «Дзве пары і адзіноцтва». Мастацкі фільм.

«ПІФІЮ, АБО ПРАЗОРЛІВУЮ, ПАБІ КАМЯНЯМІ!»

Загадкавае. Неверагоднае. Фантастычнае

Можна меркаваць, што гэты старадаўні запавет — вынік вельмі глыбокага пранікнення ў сутнасць прадказанняў. Прадказанне небяспечна менавіта тым, што адбываецца. Менавіта таму ў Расіі людзі часта імкнуцца пазбегнуць любых прадказанняў або варажбы. Прычына — апасенне, што прадказальнік не столькі прадбачыць будучае, колькі «наводзіць» яго, г. зн. робіць рэальным. Няшчасце, якое да гэтага магло б адбыцца ці не адбыцца, будучы прадказаным, набывае нейкі імператыўны імпульс і абавязкова збываецца.

Асабліва распаўсюджана гэта ўяўленне ў быце, у штодзённым жыцці. Людзі звычайна вельмі востра і нервова рэагуюць, калі нехта гаворыць, што справа не атрымаецца або што адбудзецца нешта дрэннае. Лічыцца, што такое негатыўнае прадказанне не мае шмат шанцаў ажыццявіцца. Пра такога чалавека гавораць звычайна, што ён «накаркаў», г. зн. наклікаў сваімі словамі няўдачу або няшчасце.

Калі будучае сапраўды антынамічна, то ў нейкім сэнсе яно шматварыянтнае. І калі адзін варыянт названы (г. зн. ужо існуе ў чыёйсьці свядомасці), магчыма, факт гэты, прыводзячы ў рух нейкую шалю вагаў, невядомым чынам аказвае ўздзеянне на ўвесь наступны ход падзей. Ці не таму некаторыя празорцы пазбягаюць прадказваць будучае, здагадваючыся аб такім уздзеянні? А калі ўсё-такі і робяць гэта, то ў такой форме, каб сам выбар заставаўся за кліентам. Некаторыя выказванні празорцаў наводзяць на тую ж думку — аб уздзеянні прадказання на рэальнасць.

— Калі ты ўпэўнены, што сітуацыя павінна адбыцца такім-та чынам, — гаворыць Інга П., — і калі пра гэта да таго ж было сказана ўслых, з'яўляецца адчуванне, што цяпер гэта будзе так і толькі так.

З боку правіцеляў адносіны да прароцтва былі дваякія. Яны і хацелі б заглянуць за заслону часу і баяліся выклікаць няшчасце, якое прытаілася там. Вось таму тыя з празорцаў, хто ўсё-такі рашыўся на гэта, павінны былі быць гатовымі плаціць за сваю дзёрзкасць.

Генерал А. П. Ярмолаў, удзельнік вайны 1812 года, упамінае ў сваіх успамінах нейкага манаха Авелія: «Знаходзячыся за сталом у губернатара Лумпа, — сведчыць Ярмолаў, — Авелій прадказаў дзень і гадзіну смерці імператрыцы Кацярыны з незвычайнай дакладнасцю». Як толькі пра гэта прадказанне стала вядома ў Пецярбургу, неадкладна прыбыў пасланец з канвертам, запячатаным сургучом, і прадказальнік апынуўся за кратамі, пакуль яго прадказанне не збылося.

Пазней ён з такой жа дакладнасцю прадказаў дзень і гадзіну смерці імператара Паўла, які сеў на прастол пасля Кацярыны. І зноў апынуўся ў крэпасці.

Страх перад тым, што празорца сваім прадказаннем як бы стварае будучае, вядомы быў і ў Рыме. Часам гэты страх параджаў ганенні і нават законы супраць прадказальнікаў (II—III стагоддзі н. э.). Асабліва суровыя меры прымаліся супраць тых прадказальнікаў, чые прароцтвы датычылі асобы імператара. Гэта быў страх не перад веданнем будучага, а перад магчымасцю ўздзеяння на яго.

Асабліва небяспечным лічылася ў старажытным свеце спантанае прадказанне: катастрофы, няўдачы, няшчасці, якія былі абвешчаны, нібы набывалі сілу рэальнага і атрымлівалі асабліва высокі шанц быць здзейсненымі.

Вера ў тое, што прадказальнік сваім словам уздзейнічае на рэальнасць, зыходзіць са старажытнай містычнай практыкі. Менавіта таму ў нацысцкай Германіі так спынялася ўсялякая практыка прадказанняў, калі гэта адбывалася па-за дзяржаўнымі рамкамі. Літаральна з першага ж дня прыходу Гітлера да ўлады, вясной 1934 года берлінская паліцыя ўвяла забарону ўсіх відаў прадказанняў будучага. У канцы вайны медыумы і празорцы аказаліся сабранымі ў лагеры Сасшэнхаўзен, дзе знаходзіліся пад аховай СС. Апасенні, якія выклікалі гэтыя людзі, заключаліся ў тым, што ў прадказаннях сваіх яны іншы раз малявалі карціны, вельмі далёкія ад тых, да якіх імкнуліся верхаводы Трэцяга рэйха. Ці не аказваецца рэальнасць адлюстраваннем іх прароцтваў, як бы прытрымліваючыся таго, што ім бачыцца?

Наколькі абгрунтаваныя такія апасенні, калі зыходзіць з таго, што вядома аб прадказаннях сёння? Або, гаворачы іначай, ці сапраўды валявы імпульс здольны ўздзейнічаць на рэальнасць?

Шматлікія эксперыменты з картамі Зенера і ігральнымі касцямі сведчаць, што гэта магчыма. У доследах выкарыстоўваецца спецыяльнае прыстасаванне, якое, выкідваючы аўтаматычна ігральную косць, забяспечвае выпадковасць выпадзення кожнага з яе бакоў. Аказалася, што асобныя выпрабоўваемыя намаганнем волі здольныя ўздзейнічаць на характар яе падзення. Ім удавалася рабіць так, што адзін з бакоў выпадаў значна часцей — статыстычна значным чынам.

У шэрагу лабараторый свету, у тым ліку ў Савецкім Саюзе, праводзіліся эксперыменты па скажэнню эфекту Джозефсана. Частата на выхадзе магнітаметра падвойвалася ў выніку валявога ўздзеяння на працэс, які адбываўся ў прыборы.

Гэтак жа эксперыментальна была выяўлена магчымасць уздзеяння валявых імпульсаў нават на субатамныя працэсы.

Адным словам, шматлікія эксперыменты сведчаць аб магчымасці такога бескантактнага, валявога, вербальнага ўздзеяння на будучае. Але гэта і ёсць уздзеянне прадказанняў. Прадказальнік стварае нейкую карціну ў сваёй свядомасці і ў свядомасці іншых людзей. Пасля гэтага сама карціна пачынае ўздзейнічаць на рэальнасць, якая пачынае мяняцца, як бы выстройваючыся ўздоўж прапанаваных контураў, паступова запаўняючы сабой усю схему.

У штодзённым жыцці ніхто не можа сказаць, у якой меры нашы прадбачанні, чаканні, апасенні ў адносінах да будучага ўздзейнічаюць, фарміруюць яго ў кожным асобным выпадку. Адзінае, што можна сцвярджаць, дык гэта толькі тое, што такое ўздзеянне сапраўды магчымае і яно існуе.

Аляксандр ГАРБОЎСКІ.

Гэты раздзел — апошні з тых, што мы на працягу мая—чэрвеня перадрукоўвалі з кнігі пісьменніка Аляксандра Гарбоўскага «ПРАРОКІ І ПРАЗАРЛІЎЦЫ Ў АЙЧЫНЕ СВАЕЙ», якая рыхтуецца да друку.

Што скажуць нашчадкі?

Прыемна, што нарэшце мы зразумелі ўсю недарэчнасць шматгадовай барацьбы «не на жыццё...» супраць уласнай гісторыі і культуры. Але колькасць нявінна пацярпеўшых у гэтай бітве настройвае на сумны лад: цэрквы, касцёлы, замкі, памесці... Колькі іх знікла на зямлі і канула ў Лету. Вядома, многія з культурных помнікаў былі знішчаны самім часам пад уплывам тых жа кліматычных умоў. Але паспешлівасць у вынясенні «штучных прыгавораў» таксама застаецца сумным фактам.

І вось у апошнія гады мы сталі сведкамі больш разумнага і разважлівага падыходу да гэтай праблемы. Паўсюдна ствараюцца дзяржаўныя структуры або арганізацыі энтузіястаў, якія сур'ёзна займаюцца рэстаўрацыяй, раскопкамі, карацей кажучы, стараюцца акунуць усіх нас у нашу ж гісторыю. Але ці заўсёды гэта атрымліваецца? На жаль, не. У большасці выпадкаў усе планы замарожваюцца на ўзроўні ўзведзеных рыштаванняў. А далей высяцца праблемныя надбудовы.

Сведкам многіх падзей быў Лідскі замак. Цікава, колькі пакаленняў ён пераажыў за шэсць стагоддзяў свайго існавання, які багаты матэрыял захоўвае ў сваіх вежах? На жаль, гэтымі пытаннямі многія задаліся толькі ў 1978 годзе, калі пачаліся першыя раскопкі. Але якім жа было здзіўленне археолагаў, калі яны выцягнулі на свет божы... тоны савецкіх, уперамешку з нямецкімі, снарадаў, бомбаў, мін, скрыняў з патронамі. Як высветлілася пазней, гэта мясцовыя жыхары пасля вайны звозілі да сцяны замка смяротны скарб у надзеі, што замак больш ужо нікога не зацікавіць і пахавае пад сабой небяспечныя знаходкі.

Але паступова горад разрастаўся, і напаўразбураны замак апынуўся ў цэнтры. Цяжка нават уявіць, што было б, каб нейкі выпадак прымусіў адлічваць час механізмы пахаваных снарадаў... На шчасце, да гэтага справа не дайшла.

Вернемся ж да нашай праблемы.

Рэстаўрацыйныя работы тут вядуцца з 1980 года і, трэба сказаць, чарапашымі тэмпамі. У народзе ўжо так гавораць: «У XIV стагоддзі пяць тысяч чалавек пабудавалі замак за пяць гадоў, а ў XX—5 чалавек будуць яго рамантаваць пяць тысячагоддзяў». Калі ўнесці некаторыя карэктывы, то не 5, а 14 чалавек, значыць, і тэрмін будзе некалькі меншым. Смех смехам, а вялікая справа амаль што без зрухаў.

Увесь імпэт, што быў на першым часе, знік пасля «кааператыўнай хвалі», што забрала лепшых будаўнікоў і рэстаўратараў. Як вынік, з 14 чалавек, што зараз працуюць на аднаўленні, толькі аднаго-двух можна назваць спецыялістамі. Астатнія — «падай—прынясі».

Але на гэтым цяжкасці не заканчваюцца. Не ведаем, ці трэба ўжо ў соты, тысячны раз гаварыць аб сыравінным голадзе? Катастрафічна не хапае цэглы, цэменту. Але мы з гэтым, здаецца, так звыкліся, што ўсур'ёз складанасць сітуацыі і не ўспрымаем. Адказ на гэта пытанне, напэўна, ужо закладзены ў камп'ютэр: «няма». І ўсё роўна, не лішне спытацца ў Міністэрства культуры БССР: няўжо рэстаўрацыя сапраўды расцягнецца на пяць тысяч гадоў? Як нам здаецца, пры такіх адносінах да ўласнай гісторыі нашы нашчадкі, гаворачы пра XX стагоддзе, толькі пацісну́ць плячамі. Як кажуць, што заслужылі, тое і маем. Хоць яшчэ і не позна ўзяцца за розум. Няўжо італьянцы, грэкі, французы, іншыя народы робяць горш, увекавечваючы сваю гісторыю літаральна на кожным кроку? Можна, вядома, сказаць, што ў нас зараз і без культуры клопату хапае. Можна, але ці варта?

І. КАРНЕЙ,
С. СУЛКОЎСКІ.

На здымку: у рыштаваннях, але без людзей стаіць Лідскі замак.

З пошты артыкула «Нашто адракліся?» (28.03.91 г.).

СВАВОЛЬСТВА ТРЭБА АСУДЗІЦЬ І ВЯРНУЦЬ НАРОДУ ЯГО НАЗВЫ

Я сам сведка «тапанімічнага разбою» з боку партыйных і савецкіх кіраўнікоў шасцідзесятых гадоў, іх непісьменнасці, задзірыстасці, самаўпэўненасці, уседазволенасці. Хацеў бы дапоўніць пададзеныя ў артыкуле і карце звесткі. Я стаў шукаць на ёй суседку сваёй вёскі Блошну, што ў Баранавіцкім раёне, якую, як у нас казалі ў той час, нехрысты перахрысцілі ў Ягадную. Бачыце, Блошна — гэта быццам звязана з блохамі, ну а Ягаднай назвалі таму, што ў тыя гады (не ведаю, як там цяпер) чорным ад ягад чарніц быў лес. Аднак чамусьці гэтай назвы не знайшоў. Не знайшоў і Калатуноў, што непадалёку ад Ашмян на дарозе Ашмяны — Астравец, якія перахрысцілі ў вёску Дружба. Так і сталі пісаць: Дружбанская пачатковая школа... Аднак і сёння ў людзей гэтыя добра вядомыя мне дзве вёскі называюцца Блошнай і Калатунамі.

Я ўспамінаю тыя часы, тыя гады, калі актыўна вялося перайменаванне некаторых населеных пунктаў. Па-першае, змянілі назвы недалёкія, але надзеленыя неабмежаванай уладай людзі. Больш таго, гэта былі пераважна недастаткова адукаваныя ў цэлым людзі, не тое што ў пытаннях лінгвістыкі. Безумоўна, я не хачу сказаць пра ўсіх, я маю на ўвазе тых, каго добра ведаў. Тады іх асляпляла не так ідэалогія, як імкненне выжыць, увайсці ў давер, заваяваць аўтарытэт, укараніцца ў кіруючым крэсле да смерці.

Не маю намеру нешта там аналізаваць ці абагульваць, але скажу шчыра: самавольства, шаблон, штампы, як аб гэтым піша ў водгуку В. Лемцюгова, настолькі абрыдлі, настолькі нас абакралі, быццам і сапраўды мы нічога не варты, нічога не ведаем, не маем, акрамя надуманых (ні розуму, ні сэрцу) назваў, звязаных ці то з чырвоным колерам, ці то з Першамаем, ці то з дружбай, з пралетарыятам і г. д.

Што прапаную яшчэ. Перш за ўсё вярнуць усе неапраўдана змененыя назвы населеных пунктаў. І, галоўнае: трэба зрабіць гэта адным махам, адным дакументам, распараджэннем. Чаму? Таму што было дапушчана сваволства, насілле. І тут патрэбна рэабілітацыя. Па-другое, хоць гэта зусім іншая тэма, аднак яна таксама чакае свайго вырашэння: трэба адмяніць назвы вуліц тых «герояў», якія таго не варты. Яшчэ горш, што многія паважаныя імёны прысвойваліся як бы ў знак знявагі, а не для памяці, ушанавання. Не магу пагадзіцца з тым, што Мінская птушкафабрыка носіць імя Н. К. Крупскай. Пры чым тут нясушкі да вялікага педагога? Узнікае пытанне і наконт прывязанасці швачак акурат да гэтага імя.

Варта задумацца і над назвамі ў гонар розных з'ездаў КПСС, якія, як мы сёння разгледзеліся, ніякай гістарычнай каштоўнасці не мелі і не маюць.

Узнятыя пытанні, вядома, не дробязь. І вельмі добра, што на іх звярнула ўвагу «Звязда». Вось калі ў першых радах змагароў за родную мову, за культуру, гісторыю, тапанімію і г. д. будуць ісці камуністы, аўтарытэт усіх, хто носіць партбілеты, пачне ўзрастаць, а не падаць.

І. ГОВАР.
г. п. Іўе.

ПАДКЛЮЧЫЦЬ АЎТАРЫТЭТ НАВУКІ

Хацелася б у парадку абмену думкамі выказаць наступныя меркаванні.

1. Сістэма сістэмай, а ўсё ж тапанімія — навука, і пэўныя навуковыя ўстановы не маглі ёю не займацца. Не маглі, аднак, амаль не займаліся, хоць ад іх рэкамендацый і навуковых высноў залежала многае. Можа, тады была б захавана добрая палавіна страчаных гістарычных назваў!

Цяпер практычнае кіраўніцтва ўсёй работай па аднаўленню гістарычных назваў населеных пунктаў і геаграфічных аб'ектаў па ўсёй логіцы павінна ажыццявіць Акадэмія навук рэспублікі.

2. З'яўляецца і мноства новых назваў: як мага мадней «ахрышчваюць» сябе новыя і старыя кааператывы, акцыянерныя таварыствы, сумесныя прадпрыемствы і інш. Простаму чалавеку цяжка і разабрацца ў гэтым вэрхале назваў-рэклам. Таму, відаць, варта было б адпаведным дзяржаўным органам прадумаць пэўны парадак прысваення новых назваў з тым, каб яны больш адпавядалі профілю прадпрыемства ці кампаніі, іх месцазнаходжанню і г. д., карацей, — каб кожная назва гаварыла нешта канкрэтнае аб сваім гаспадару.

М. КУЛАКОЎСКІ.
Салігорскі раён.

НЕ ТОЛЬКІ Ў МАСКВЕ

...А ці так ужо дрэнна ў нас, на Беларусі, ці такая ўжо безнадзейная сітуацыя з вяртаннем назваў, з навуковым абмеркаваннем тапанімічных пытанняў на ўзроўні рай- і гарвыканкомаў? Паведамляю вам, што ў Гомелі ўжо тры гады існуе і паспяхова дзейнічае савет па тапаніміі пры абласным Фондзе культуры, што гэты савет каардынуе ўсе пытанні, звязаныя з наданнем новых назваў, склаў план вяртання гістарычных найменняў да 850-годдзя Гомеля. Як бачыце, такі план існуе не толькі ў Маскве. І многае ўжо дасягнута, зроблена. А пагледзіце, якія цудоўныя публікацыі па тапаніміцы дае «Гомельская праўда»!

А. ГОЛУБ,
настаўнік-гісторык.
г. Гомель.

РАДЫЁ

7 чэрвеня

7.00—«Радыёфакт». Ранішняя інфармацыйная праграма. 8.15 — «Вясковыя ростані». 9.15 — да 100-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча. «Каханне і смерць». Старонкі кнігі пісьменніка Я. Міклашэўскага. Перадача 2-я, заключная. 10.15 — радыёстанцыя «Арляняты». «Каток Банця і іншыя...». 10.35 — Р. Баравікова. «Прачынаецца заранка». Вершаваная казка. 11.20 — «Служба дні і ночы». 12.00 — радыёстанцыя «Саюз». 12.30 — «У абедзенны перапынак». Інфармацыйна-музычная праграма. 13.30—«На хвалі часу». 14.10 — «Саветы: улада і справы». 14.30—спявае Н. Кавалёва. 14.50 — «Зона асаблівай увагі». 15.15 — музычная праграма, прысвечаная калектыву Мінскага вытворчага абутковага аб'яднання «Прамень». 16.15 — «Горн». Праграма для школьнікаў. 16.40 — «Ч-8». Музычны дадатак да перадачы «Актава». 17.15 — канцэрт. 18.40 — «Чэрвеньскія сцежкі». Радыёкампазіцыя. 19.30 — на сесіі Вярхоўнага Савета СССР. 20.00 — вячэрняя казка. 20.10 — «Дзень нашага жыцця». На сесіі Вярхоўнага Савета БССР. 22.15 — гуманітарна-інфармацыйны канал радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная». 23.15 — радыёстанцыя «Юнацтва».

НАДВОР'Е

6 чэрвеня

Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 4.40, 21.35, 16.55; Віцебск —4.22, 21.33, 17.11; Магілёў — 4,30, 21.24, 16.54; Гомель — 4.35, 21.14, 16.39; Гродна — 4.56, 21.50, 16.54; Брэст — 5.07, 21.41, 16.34.

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор'е, па ўсходу рэспублікі дажджы. Тэмпература паветра ў Віцебску — 14—16, Магілёве — 15—17 (невялікі дождж), Гомелі — 16—18 (часам дождж), Мінску — 15—17, Брэсце — 17—19 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак чакаецца пераменная воблачнасць. 7-га чэрвеня без ападкаў, 8-га чэрвеня па захаду рэспублікі дажджы. Тэмпература паветра ўначы 3—8, удзень 16—21 градус цяпла.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

ВАШ НАСТРОЙ У ЧЭРВЕНІ

По прагнозу вучоных, найбольш неспрыяльныя дні для людзей эмацыянальных — 8, 12, 14, 23, 26, 29.

Асцерагацца канфліктаў трэба 6, 9, 10, 13, 25, 27, 30. Для дзелавых людзей спрыяльныя дні 6, 10, 11, 13, 16, 18, 25. Цяжэй будзе ўступіць у дзелавы кантакт ці прыняць рашэнне 8, 9, 14, 22, 23, 24, 26, 27, 30.

Складальнікі прагнозу раяць павысіць пільнасць і асцярожнасць 7, 12, 19, 20, 21, 28, 29.

НАРОДНЫ КАЛЯНДАР

Сёння дзень Сымона, Мікіты, Сцяпана, Івана, Хвёдара. Чацвер дзевятага тыдня пасля Вялікадня зваўся ў народзе «Дзевятнікам».

Калі ў гэты дзень стаяла цёплае надвор'е, для пчаляроў гэта было прафесіянальнай прыкметай: «Калі выйдзе рой перад Янам, будзе зямец панам». Чакай багатага мёдазбору.

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ
СЁННЯ Ў НУМАРЫ

Рэгістрацыя Камуністычнай партыі Беларусі ў Міністэрстве юстыцыі БССР.

У Палітбюро ЦК КПСС.

«У прыёме адмовіць...» За чысціню партыйных радоў.

«Прыватызацыя — што гэта?» Адказ дае начальнік аддзела Дзяржэканомплана А. Ахрамчук.

«Ці возьме селянін зямлю?» На гэту тэму разважае карэспандэнт газеты Ф. Шлык.

«На ВАЗ спадзяюцца...» Як забяспечыць асабісты транспарт аўтазапчасткамі.

«Новы сэнс старых ісцін». Развіццё індывідуальнага будаўніцтва ў рэспубліцы аналізуе Старшыня Дзяржаўнага Камітэта БССР па справах будаўніцтва і архітэктуры Ю. Пуплікаў.

Пад рубрыкай **«Праблемы вышэйшай школы»** — артыкул **«І ўсё-такі палітычная».**

«Сюррэалісты: «Навошта капіраваць прыроду?» — заметкі з выстаўкі ў Мінскім Доме мастацтваў.

Галоўны рэдактар У. Б. НАРКЕВІЧ.

НАШ АДРАС
220041, гор. Мінск, Ленінскі праспект, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52; 32-41-92, рэкламы і аб'яў — 32-35-91, навін — 32-60-13.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні неабавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Тыраж 102.822.
Індэкс 63850.
Зак. № 109.

Выходзіць 250 разоў на год.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12